

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

**ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«МОВА І СВІТ: ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА»**

Сєверодонецьк, 2018

УДК 80+81'25+811+82

Збірка матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної Інтернет-конференції «Мова і світ: проблеми філології та перекладознавства»: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля / Уклад. Ігошев К. М. – Сєвєродонецьк.: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. Володимира Даля, 2018. – 61 с. – Бібліограф. у кінці ст.

ДО ЗБІРКИ УВІЙШЛИ МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ «МОВА І СВІТ: ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА», ЩО ВІДБУЛАСЯ 30 БЕРЕЗНЯ 2018 РОКУ У СХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМ. В. ДАЛЯ (М. СЄВЄРОДОНЕЦЬК)

ЗМІСТ

Секція 1. Актуальні питання іноземної філології		
<i>Фоменко Ю. Р.</i>	Політкоректність в англійській мові	4
Секція 2. Перспективи розвитку теорії та практики перекладу в Україні та світі		
<i>Гресова А. Ю.</i>	Роль фразеологізмів у створенні образності у творах англійських модерністів та особливості їх перекладу українською мовою	6
<i>Можнякова Р. В.</i>	Майстри сучасного українського перекладу: Володимир Діброва	9
<i>Ткачова О. С.</i>	Вклад П. Куліша в розвиток української перекладної літератури	11
Секція 3. Лінгвокультурні, соціокультурні та міжкультурні проблеми перекладу		
<i>Грищенко І. А.</i>	Прагматичні проблеми перекладу текстів політичних промов	15
<i>Денисова Л. В.</i>	Вживання літоти в англійському художньому тексті та особливості перекладу українською мовою	17
<i>Дерід Є. О.</i>	Переклад слоганів в англійському й українському дискурсі	21
<i>Лазарьонко А. О.</i>	Концепт «America» та його лінгвокогнітивні особливості в політичному світогляді американців	23
<i>Мананкова Є. Д.</i>	Передача лінгвокультурних фразеологізмів при перекладі французької сучасної художньої літератури на прикладі роману Мішеля Уельбека «Карта та територія»	25
<i>Пшеничнова В. Р.</i>	Засоби вираження ввічливості в англійській кореспонденції та їх переклад українською	27
<i>Сіволодська А. А.</i>	Стратегії гендерної нейтралізації та фемінізації при перекладі (на прикладі англо- та українськомовних медіаматеріалів)	29
<i>Федуркіна П. Ю.</i>	Англіцизми в українській мові	32
Секція 4: Практичні питання галузевого перекладу		
<i>Довженко Д. В.</i>	Гендерний аспект у лінгвістичних дослідженнях шлюбних оголошень	36
<i>Карпетян К. З.</i>	Роль перекладу у міжнародній економіці та бізнесі	38
<i>Кобєлева Д. С.</i>	Особливості перекладу дипломатичної мови	40
<i>Тур Ю. Г.</i>	Особливості перекладу мовних реалій як одиниць безеквівалентної лексики	42
<i>Федоренко К. С.</i>	Передача емоційного компонента при перекладі дитячої літератури (на прикладі казки Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц»)	44
<i>Ялова А. А.</i>	Англіцизми у французьких ЗМІ	46
Секція 5: Зарубіжна література і порівняльне літературознавство		
<i>Афоніна А. Ф.</i>	«Чайна література» періоду династії Тан: проблеми перекладу та інтерпретації	49
<i>Дзюба А. А.</i>	Стилистические приемы в рассказе Джека Лондона «Золотой каньон»	51
<i>Мехрабова Р. А.</i>	Вплив історичних подій та фактів на творчість англійських письменників	53
<i>Хворостяна Ю. В.</i>	Проблеми перекладу алюзії в англійському художньому тексті	55
<i>Ярошенко Т. И.</i>	Образ Собора Парижской Богоматери в романе В. Гюго «Собор Парижской Богоматери»	58
Відомості про авторів		60

Секція 1. Актуальні питання іноземної філології

Фоменко Ю. Р.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Афоніна І. Ю., доц. кафедри ГРФП СНУ ім. В. Даля, к. психол. н.

ПОЛІТКОРЕКТНІСТЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Актуальність дослідження. Про політичну коректність почали говорити на початку 80-х рр. двадцятого століття. «Демократія – це не тільки влада більшості, а й повага до прав меншості», – саме це є основою кодексу політичної коректності, метою якого є недопущення будь-яких ознак дискримінації [1, с. 5].

На мовному рівні політична коректність – це використання нейтральних по змісту та емоціональному забарвленню слів та виразів замість непристойних або недоречних. Часто це явище зустрічається в публічних виступах, текстах газет, але зараз стає все більш популярним у розмовній мові. Прихильники політкоректності борються і на політичній арені, і в мовній сфері. Це явище зумовило великий вплив на англійську мову, справді перетворилося в подобу самоцензури в усіх сферах ЗМІ.

Актуальність нашого дослідження визначається тим, що ця тема недостатньо осмислена в лінгвістичних роботах.

Мета роботи полягає у комплексному вивченні та аналізі політкоректних виразів.

Виклад основного матеріалу статті. Політкоректні вирази можна об'єднати в групи, спираючись на ті види дискримінації, вживанню яких вони запобігають.

До першої групи відносять слова та вирази, які не допускають расову або етнічну дискримінацію, тобто расизму. Так, вже давно почали вживати *Afro-American* замість *Negro*, а згідно цієї аналогії темношкірих з інших країн почали називати *Afro-Brazilian* і так далі. В Америці слово *Indian* тепер замінюють фразою *indigenous person*, що означає місцевий житель, або фразою *Native American*. Також краще сказати *Native Alaskan* замість *Eskimo*, якщо мова звісно йде не про морозиво [1, с. 6].

До другої групи відносять слова та вирази, які не допускають сексизму – дискримінації людей за статевою ознакою. Темою для багатьох суперечок стала наявність в англійській мові великої кількості форм чоловічого роду. Свого часу феміністки оголосили боротьбу проти слів з часткою *man*. Разом з *policeman*, *businessman* стали використовувати *policewoman* або *businesswoman*, а згодом і зовсім змінили частку *man* на *person*: *chairman* – *chairperson*, *congressman* – *congressperson*. Є й інші варіанти заміни: *fireman* – *firefighter*, *cameraman* – *camera operator*, *policeman* – *police officer*. [2, с. 526]

Потім почали шукати зовсім нейтральні слова. Таким чином, намагалися замінити *stewardess* (-ess – суфікс жіночого роду) на *flight-attendant*, а для слів французького походження використовувати безстатевий суфікс – **ron**. Наприклад, *waitron* замість *waiter* та *waitress*.

Одна з головних складових частин політкоректності – це спроба відобразити в лексиці рівноправні стосунки осіб обох статей. Звідси бере початок тенденція до витіснення слів, які позначають родові пари. Відомо, що в англійській мові немає граматичної категорії роду. Значення роду в незлічуваних іменниках передається лексичним засобом за допомогою родових пар *man* – *woman*, *boy* – *girl* у структурі складних слів. Єдиним лексико-граматичним засобом виявлення жіночого роду є суфікс **-ess**, який охоплює лише порівняно нечисленну групу лексики [2, с. 531].

При дослідженні аспекту політкоректності в англійській мові варто згадати і про пейоративну лексику. **Пейоративами** називають лексичні одиниці, в структуру лексичного значення яких входить конотативний аспект (негативна емотивна сема), за допомогою якого виражається негативне ставлення мовця до адресата [3, с. 4]. Часто це може бути вульгарна, просторічна, жаргонна лексика.

Суть застосування пейоративної лексики зводиться до того, що мовець (автор) дає нищівну оцінку не безпосередньо, а при допомозі достатньо обмеженого набору морфологічних і лексичних засобів, що легко впізнаються. Наприклад, в американському варіанті англійської мови широко використовуються пейоративи для відображення негативного ставлення до певних народностей: “*beaner/spick/wetback*” – мексиканець, “*chinc/gook*” – китаєць, “*chink*” – азіат, “*coon/jigaboo/junglebunny/negro/nigaboo/nigga/nigger*” – афро-американець, “*cracker*” – кавказець, “*daggo/deggo/guido/wop*” – італієць, “*heeb/kike/kyke*” – єврей, “*jap*” – японець, “*kraut*” – німець, “*mick*” – ірландець, “*paki*” – пакистанець, “*pollock/poliak*” – поляк, “*ruski*” – росіянин [3, с. 4].

Ейблізм – дискримінація людей з обмеженими можливостями. В англійській мові політкоректні вирази цієї групи створюються за допомогою приставки – *challenged*. Ця приставка потрохи витісняє *handicapped or disabled*, адже вони підкреслюють повну відсутність тієї або іншої фізичної можливості у людини. Наприклад, *physically-challenged* замість *disabled*, *visually-challenged* замість *blind* [4, с. 55].

Висновки. Питання політкоректної та пейоративної лексики ще недостатньо досліджене вченими-лінгвістами на даному етапі, саме це обумовлює необхідність проведення наукової роботи у даному напрямку. У результаті нашого дослідження ми дізналися, що політкоректна лексика є важливим інструментом для врегулювання непорозуміння; і перспективу подальшої роботи вбачаємо у вивченні політкоректних та пейоративних елементів у межах конфліктного дискурсу.

Сьогодні політична коректність – це не тільки ввічливе звернення, а й один з методів у великій політиці, спосіб боротьби проти вербальної агресії. Тому перекладачі повинні добре знати політкоректні одиниці та особливості їх вживання.

Література

1. Адлер Д. Боротьба проти політичної коректності / Д. Адлер // Америка. – 1994. – № 442. – С. 5-11.
2. Горошко Е. Гендерна проблема в мовознавстві / Е. Горошко // Вступ до гендерної лінгвістики. – Харків, 2001. – Ч. 1. – С. 508-543.
3. Зацний Ю. А. Пахомова Т. О. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний. – Запоріжжя, 2001. – С. 4.
4. Мерзлякова Л. В. Язиковий аспект політкоректності / Л. В. Мерзлякова. – Вісник ОГУ. – 2002. – № 6. – 137 с. – С. 54-56.

Секція 2. Прагматичні проблеми перекладу творів різних жанрів

Гресова А. Ю.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Глінка Н. В., доц. кафедри ТППАМ КПІ ім. І. Сікорського, к. філол. н.

РОЛЬ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СТВОРЕННІ ОБРАЗНОСТІ У ТВОРАХ АНГЛІЙСЬКИХ МОДЕРНІСТІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Фразеологізми становлять важливий пласт будь-якої мови, функціонуючи як у літературному, так і в розмовному її варіантах, збагачуючи її та наповнюючи новим змістом. Аналізуючи фразеологічні одиниці, можна прослідкувати історію країни, частково ознайомитись з її звичаями та традиціями, дізнатися про менталітет народу, що розмовляє цією мовою. Особливої уваги також потребує аналіз ролі фразеологічних одиниць у художньому текстотворенні, адже письменники активно послуговуються фразеологізмами для створення образності у своїх творах. А найбільш часто до фразеологізмів звертаються представники епохи модернізму, а саме представники англійського модернізму, адже модернізм характеризувався надзвичайно активним використанням художніх засобів і навіть певною революційністю. На нашу думку надзвичайно важливим виявляється аналіз способів передачі фразеологізмів українською мовою, бо це дозволить прослідкувати певні характерні риси менталітету не лише англійців, але й виявити певні особливості характеру українців.

Фразеологізми ставали об'єктом дослідження багатьох лінгвістів, як вітчизняних, так і зарубіжних, зокрема європейських: Н. М. Амосова, В. Л. Архангельського, Ш. Баллі, І. А. Бодуена де Куртене, В. В. Виноградова, О. Єсперсена, О. В. Куніна, О. О. Реформатського, О. І. Смирницького, І. І. Срезневського, Ф. Ф. Фортунатова, І. І. Чернишева, О. О. Шахматова тощо; та американських: Й. Бар-Хіллела, Дж. Катца та Дж. А. Фодора, Ю. Найди, Л. Сміта, Ч. Фріза, Ч. Хоккета та багатьох інших [4, с. 9-11]. Утім, ці вчені не дійшли згоди у питанні визначення терміну «фразеологічна одиниця», а також щодо класифікації фразеологізмів. Сучасна теорія фразеології характеризується використанням подвійної системи термінів: фразеологія та фразеологізм, ідіоматика та ідіома [3, с. 9]. Така особливість супроводжує фразеологію з моменту її зародження. При цьому американські лінгвісти переважно послуговуються термінами «ідіома» та «ідіоматика». Таким чином, аналізуючи американську традицію дослідження фразеологізмів, ми будемо вважати терміни «фразеологія», «фразеологічна одиниця» та «ідіоматика», «ідіома» тотожними.

Як вже було вказано вище, на сьогоднішній день вчені, на жаль, не дійшли згоди у питанні визначення поняття «фразеологізм», однак більшість із них серед основних характеристик фразеологічних одиниць називають їх стійкість, варіативність та цілісність значення, а також метафоричність, невмотивованість та експресивно-емоційне забарвлення. Фразеологізми часто є носіями мовної образності в літературних творах. Це пояснюється тим, що більшість фразеологізмів є емоційно насиченими словами, експресивними та метафоричними одиницями. У своїй праці, присвяченій функціональному навантаженню фразеологічних одиниць, Н.Г.Кунашенко [1, с. 15] наголошує на тому, що використання мовних засобів передусім підпорядковане розкриттю ідей митця та його естетичних настанов. І поряд із проблемами дослідження

та аналізу композиції, прийомів метафоризації художніх творів, висвітлення проблеми використання письменником фразеологічних одиниць та їх функціонування в творі наближає до розуміння індивідуального стилю письменника. Фразеологізми виступають активним образотворчим чинником авторської оповіді. Письменник через них передає своє ставлення до зображуваних в творі подій, акцентує смислову та стильову позиції мовних засобів. Фразеологізми відіграють надзвичайно важливу роль у художньому текстотворенні, адже вони є одним із невичерпних джерел експресивності, за допомогою фразеологічних одиниць читачеві краще розкриваються внутрішній світ, настрій та світогляд персонажів твору.

Для дослідження ролі фразеологізмів в художньому текстотворенні, слід проаналізувати основні функції фразеологічних одиниць в літературних творах. Фразеологізми можуть виконувати в тексті різноманітні функції, серед яких: **емоційно-експресивна**: *Sweet damn all!*; **оцінна**: *He's a clever dog, isn't he?*; **функції відтворення внутрішнього стану персонажа**: *She's proud as the devil*; **функція портретної характеристики персонажа**: *He was strongly knit, brown with sunshine and red with a well-nourished blood*; а також **функція створення гумору та сатири**: *Old Haster would laugh like a drain*. Завдяки цим своїм функціям фразеологізми надають можливість не тільки відтворити зовнішність та внутрішній стан героїв твору, але й допомагають деякою мірою наблизити читача до автора.

Особливо активно використовували фразеологізми в своїй творчості письменники епохи модернізму, для якого характерним був динамізм, яскравість та неоднозначність, культурна революційність та винайденням і активним використанням цілковито нових художніх засобів. Характерні риси модернізму яскраво проявляються в творчості англійських письменників Джеймса Джойса, Вірджинії Вулф та Девіда Герберта Лоуренса, творчість яких майже повністю поривала з традиційними літературними канонами. І саме в творчості цих трьох письменників-модерністів фразеологічні одиниці відіграють основну роль у створенні образності.

Як було зазначено вище, серед характерних ознак фразеологізмів дослідники виділяють такі риси, як часткова або повна неподільність, образність та певна варіативність, незалежність значення всього фразеологізму від значень його складових компонентів, а також неможливість їх відтворення іншою мовою. Оскільки загальне значення фразеологізму не дорівнює сумарному значенню його компонентів, часто це значення може не мати нічого спільного із значеннями слів, які входять до його складу, і саме ця характеристика і зумовлює складність перекладу фразеологізмів іншою мовою. З перекладацької точки зору прийнято поділяти усі фразеологічні одиниці на дві групи [2, с. 2-7]: – **фразеологічні одиниці, що мають еквіваленти в мові перекладу**; – **безеквівалентні фразеологічні одиниці**. Перша група фразеологізмів є не настільки поширеною, тому переклад фразеологічних одиниць із застосуванням фразеологічних еквівалентів в свою чергою зустрічається не так часто. Однак, в творчості письменників-модерністів трапляються випадки перекладу із застосуванням фразеологічних еквівалентів: *Honeytoon – медовий місяць* (Д. Г. Лоуренс «Коханець леді Чаттерлі»); *last breath – останній подих* (Дж. Джойс «Улісс»).

Під час перекладу стійких сполучень слів за допомогою повних або неповних еквівалентів не виникає жодних особливих труднощів, і такий переклад є достатньо легким у реалізації, адже він не потребує жодного творчого доробку перекладача. Такий тип перекладу у лінгвістиці називають фразеологічним. Тим не менш, часто трапляються випадки, коли, навіть при наявності повного або часткового еквіваленту, необхідно перекладати фразеологізм дослівно. О. В. Кунін наголошує [2, с. 6], що дослівний переклад особливо важливий у тих випадках, коли образ, який міститься у фразеологізмі, є важливим для розуміння тексту, а заміна його іншим образом не

справить належного ефекту, приклад чого ми можемо знайти у романі «Коханець леді Чаттерлі» Д. Г. Лоуренса: *As if they had lost a shilling and found sixpence – ніби втратили шилінг, а знайшли шестипенсову монету*.

На відміну від фразеологічного перекладу, нефразеологічний, як видно із самої назви, передає конкретну фразеологічну одиницю за допомогою лексичних, а не фразеологічних засобів мови перекладу. Його використовують, зазвичай, лише переконавшись, що не можна скористатись жодним з фразеологічних еквівалентів або аналогів. Навіть враховуючи компенсаційні можливості контексту, такий переклад не вважається повноцінним, адже завжди є певні втрати у образності, в експресивності, конотації, афоричності, або навіть у відтінках значень. Тому перекладачі вдаються до такого перекладу лише у випадках крайньої необхідності. **Описовий переклад** може бути у формі пояснення, порівняння, опису, тлумачення, тобто можна використовувати усі засоби, що передають в максимально зрозумілій і стислій формі зміст фразеологізму, як наприклад у творі Дж. Джойса «Улісс»: *Caliban's Rage – лють Калібана (перифраз афоризму О. Вайлда з його передмови до роману «Портрет Доріана Грея»)*.

Досить часто перекладачеві під час перекладу фразеологізмів у творах англійських модерністів доводиться вдаватись до ряду трансформацій різного характеру, серед яких можна виділити **генералізацію**: *My-eye-Betty-Martin sob-stuff – розпускати нюні* (Д. Г. Лоуренс «Коханець леді Чаттерлі»); **конкретизацію**: *He had taken to writing stories – він почав писати оповідання* (В. Вулф «Місіс Деллоуей»); **емфатизацію**: *disciple dogs – шавки* (Д. Г. Лоуренс «Коханець леді Чаттерлі»); **нейтралізацію**: *it was the greatest fun – от забава* (Дж. Джойс «Улісс») тощо.

Отже, фразеологізми відіграють дуже важливу роль у створенні образності в літературних творах, саме тому більшість письменників так часто звертається до фразеологізмів у своїй творчості. Особливо насичені фразеологічними одиницями твори письменників-модерністів, а саме таких письменників, як Дж. Джойса, В. Вулф та Д. Г. Лоуренса. Завдяки фразеологізмам письменникам вдається досягти надзвичайного рівня образності та експресивності в своїх творах і навіть певною мірою стати ближче до читача. Стосовно перекладу фразеологізмів українською мовою, то у випадку з творами письменників-модерністів перекладачі досить часто послуговуються фразеологічними еквівалентами, передаючи фразеологізми оригінального твору завдяки відповідникам у рідній мові. Тим не менш, перекладачі також вдаються до різних трансформацій, а інколи перекладають фразеологізми буквально або описово.

Література

1. Використання фразеологізмів у творах письменників Кіровоградщини: [науково-методичний посібник для вчителів української мови і літератури] / за наук. ред. О. М. Вікторіної. – Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2017. – 88 с.
2. Кунин А. В. О переводе английских фразеологизмов / А. В. Кунин / Серия научно-теоретических сборников. Под редакцией Л.С. Бархударова. – Москва: Тетради переводчика, 1963. – с. 3-14.
3. Меликян В. Ю. Синтаксическая фразеология русского языка. Учебное пособие / В. Ю. Меликян. – Москва: Издательство «ФЛИНТА», 2013. – 349 с.
4. Савицкий В. М. Основы общей теории языковой идиоматики. М.: Гнозис, 2006. – 208 с.

Можнякова Р. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Афоніна І. Ю., доц. кафедри ГРФП СХУ ім. В. Даля, к. психол. н.

МАЙСТРИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ: ВОЛОДИМИР ДІБРОВА

XX сторіччя знаменувало для українського перекладознавства нову сторінку у його розвитку. Саме тоді на мистецький горизонт вітчизняного перекладу зійшли справжні майстри художнього слова В. Державин, М. Зеров, Г. Кочур, І. Кулик, Г. Майфет, О. Фінкель та багато інших. Своєю працею вчені надали друге дихання українській літературі, збагативши її перекладами останніх творів світової літератури XIX-XX століть. Вони перекладали українською безліч світових шедеврів, аби вітчизняний читач розширив свої літературні горизонти. Незважаючи на цькування та критику, українські літератори продовжували свою нележку, але таку потрібну справу. Ці перекладачі дали змогу українцям насолодитися світовими скарбами літератури.

Одним з яскравіших майстрів сучасного перекладу є Володимир Діброва. Володимир Діброва є представником Східної України (м. Донецьк), він є не тільки перекладачем, але й найпопулярнішим українським прозаїком.

Актуальність цієї оглядової статті полягає у необхідності проведення подальшого дослідження та узагальнення досягнень В. Діброви з погляду його впливу на розвиток українського перекладознавства.

Мета даної роботи – дослідження вагомого внеску В. Діброви у розбудову теорії художнього перекладу.

Виклад основного матеріалу статті. Володимир Діброва – митець і науковець. Він народився в Донецьку, навчався у Києві, викладає в США. Перший завідувач кафедри англійської мови Національного університету «Києво-Могилянська академія», а сьогодні пресептор (штатний викладач) кафедри славістики Гарвардського університету, а також редактор і письменник-резидент УНІГУ (Українського наукового інституту Гарвардського університету). До речі, Український Науковий Інститут Гарвардського університету – не громадська і не політична організація, а науковий та освітній центр, який є частиною університету. Заснований майже 40 років тому зусиллями та коштом української діаспори Північної Америки. Подібна установа є лише в Канаді, в Едмонтонському Університеті. За переклад роману Семюела Беккета «Уот» (1990) Володимира Діброву нагороджено премією ім. Миколи Лукаша від журналу «Всесвіт» [2].

Успішний письменник, чії книги сьогодні друкуються англійською в американському видавництві Northwestern University Press, здібний перекладач, лауреат престижних літературних премій і водночас – викладач Гарвардського університету. Не дивлячись на такий широкий спектр талантів, мало хто з пересічних українських читачів знає про Володимира Діброву. Можливо тому, що вже протягом сімнадцяти років він живе й працює у США.

Володимир Діброва не перекладатиме випадкових і просто нецікавих текстів. «Уот» («Watt») – останній англійський роман Семюела Беккета, Нобелівського лауреата 1969 р. «Уот» – роман про європейський розум, своєрідна іронічна замальовка, яка переходить подеколи в абсурдизм. І хоча Володимир Діброва пише у післямові від перекладача, що «Уот» – «не про те, що Уот зробив, а про те, що він подумав» [1, с. 292], проте, не заперечуючи такого погляду, додамо, що цей роман – про речі. Банальні і небанальні фізичні речі, які оточують людину і які перетворюють

людське життя на порядок або хаос, лад чи безлад. Для В. Діброва, досвідченого літературознавця й англіста, «справжнім героєм роману, так само, як і його темою, є Уотові думки, бо їхній носій не робить різниці між словами та речами, які вони означають. Уот – це логічний позитивіст» [1, с. 293].

Досвідчений перекладач В. Діброва, який через 25 років після першої публікації перекладу в журналі «Всесвіт» сьогодні знову реактуалізує «Уота» в суспільному просторі читання, зауважує, що Уот в англійській мові вимовляється як запитання «What». Водночас це і прізвище винахідника струму (ват – одиниця потужності електричного струму). Натомість «Нот» – це «нуль», «ніщота». «Під кінець своєї служби в господі містера Нота Уот навчився вірити в те, що нічого не відбувалося, щось, якесь одне з численних нічого, навчився терпіти його і навіть якоесь соромливо і скромно возлюбив його» [1, с. 91].

З вересня 1990 року письменник займає посаду голови прес-агентства рухівської «Народної газети» у Вашингтоні (США) і рівночасно веде щотижневу рубрику на «Радіо Свобода».

Здавалося б, що може бути краще – кар’єрне зростання, гарна сім’я, запрошення викладати в Гарвардській Літній Школі. Але все ж не обійшлося без ложки дьогтю: хоча майбутній письменник і почав писати ще в студентські роки, проте постійно друкується він лише з кінця 80-х. А все тому, що В. Діброва входив до так званої «андеграундної альтернативи», тобто до товариства митців, які представляли неофіційну, не визнану владою культуру. Ідеологічний тиск, вмираюча совдепія, застійний морок радянських часів провокували не тільки розпач, а й опір. Такий культурний і літературний контекст сприяв становленню творчої особистості, однак не давав можливості їй розкритися, бо писали андеграундовики «у шухляду». Саме В. Діброва виявився тим сміливцем, який створив художній портрет свого покоління, яке втратило надію, не змогло себе реалізувати. Його майстерність полягає в тому, що він показує несформовану свідомість людини, яка не може змінити коди радянської доби, не може ввійти в простір самостійного мислення й вимушена жити у світі симулякрів. Визначальною рисою стилю письменника стало поєднання легкої іронії, вишуканого гумору та гострої сатири, які він використовує, аби показати своє категоричне ставлення до принципів естетики соцреалізму. Найпомітніший представник іронічного напрямку в українській міській літературі, він сприймає реалії існуючого світу через їхню ницість та дріб’язковість і засуджує їх у своїх творах [3].

Володимир Діброва – лауреат премії імені Щербань-Лапіки за п’єсу «Короткий курс» (1996). У 2014 році спільно з дружиною Лідією Дібровою В. Діброва переклав роман Курта Воннегута «Бойня номер п’ять».

Висновки. Таким чином, у статті було охарактеризовано рамки поняття «українські перекладознавці», проаналізовано роль провідних українських науковців та їх праці у розвитку перекладознавства ХХ сторіччя, визначено місце української школи перекладознавства зі спільної радянської школи. Все сказане дає змогу зробити висновок, що українське перекладознавство є цілісним процесом та невід’ємним складником історії національної науки й культури. Ми вважаємо, що українські наукові традиції з часом будуть уточнюватися, проте ми маємо відносити до них вчених як з України, так і з-поза неї.

Література

1. Беккет Семюел. Уот : роман ; пер. з англ. Володимира Діброва / С. Беккет. – Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2016. – 293 с.

2. Дроздовський Д. «Уот»: останнє англійське запитання Семюела Беккета / Д. Дроздовський [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/46123/
3. Зорівчак Р. Український художній переклад як націєтворчий чинник / Р. Зорівчак // Зарубіжна література. – 2007. – Квіт. (Чис. 14). – С. 1-5.

Ткачова О. С.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Афоніна І. Ю., доц. кафедри ГРФП СНУ ім. В. Даля, к. психол. н.

ВКЛАД П. КУЛІША В РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРЕКЛАДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

В українській літературі ми знаємо Пантелеймона Куліша як всебічно обдарованого письменника, патріота України, який все життя доводив своєю діяльністю щирю любов до рідного слова й українського народу. В цій статті приділяється особлива увага доробкам П. Куліша як перекладача.

Актуальність дослідження полягає в тому, що вивчення досвіду Пантелеймона Куліша дає змогу ознайомитися з українською перекладацькою традицією, з історією українського художнього перекладу, без якого немає історії української культури і, отже, історії української нації.

Мета даної роботи – дослідження вагомого внеску П. Куліша у розбудову теорії художнього перекладу.

Вклад основного матеріалу статті. Майбутній письменник був наділений прекрасними здібностями до вивчення іноземних мов і завдяки цьому та великому прагненню до знань він став дійсно перекладачем-поліглотом, опанувавши протягом життя англійською, французькою, німецькою, іспанською, італійською, грецькою й латиною. Оскільки Куліш не ставив мети оволодіти західноєвропейськими мовами всебічно, а обмежувався здебільшого вмінням читати і розуміти прочитане, його основними помічниками були складна, але цікава книжка певною мовою та словник. Кількох занять з учителем для нього було досить, щоб взятися до вивчення самостійно. Так в оволодінні англійської мови йому допомогли твори В. Шекспіра, В. Скотта, Дж. Байрона; іспанської – М. Сервантеса «Дон Кіхот»; італійської – «Декамерон» Дж. Боккаччо, французької – «Сповідь» Ж.-Ж. Руссо, німецької – твори Й. Гете, Ф. Шиллера, Г. Гейне. Ним досягалися шокуючі результати: швидкість, з якою вивчалась окрема мова, сягала від одного до трьох або чотирьох місяців, і це якоюсь мірою вплинуло на його перекладацьку діяльність.

П. Куліш був одним із перших, хто збагнув значення перекладу найкращих творів світової літератури як могутнього джерела духовного збагачення української культури. Якщо поява перших спроб перекладу в новій українській літературі на початку ХІХ ст. за словами П. Гулака-Артемівського була викликана почасти «влечением любопытства, нельзя ли на малороссийском языке передать чувства нежные, благородные, возвышенные», то перекладацька діяльність П. Куліша передбачала свідоме утвердження українського слова, з одного боку, та «європеїзацією» української літератури, з другого.

На початку 1860-х років письменник починає працювати над перекладом Біблії. Прагнення перекласти книгу книг, яка є оберегом духовності, українською мовою органічно всій внутрішній сутності письменника.

Проте Кулішевий переклад Біблії, для якого, зокрема, характерне надмірне вживання старослов'янізмів, що, без сумніву, знижувало його естетичну вартість, здобув невисоку оцінку критики. Так І. Огієнко зазначав, що переклад «вийшов у багатьох відношеннях невдалий... часто тільки переказ, від оригіналу далекий» [3]. Такої ж думки дотримувався й І. Франко, а богослов Н. Сагарда вважав, що навіть найкращі з перекладів П. Куліша зі Святого Письма «мало додадуть квіток йому як поетові» [4]. Однак порівнюючи переклади з «Псалтиря» П. Гулака-Артемовського, які стали одними з перших зразків «повновартісного художнього перекладу» в українській літературі XIX століття та визнаними частиною його літературної спадщини, і Кулішевих перекладів псалмів, переконуєшся, що не будучи найбільш вдалим, вони мають вищу естетичну вартість, чим і «засвідчують поступ українського перекладацтва».

Значний внесок в розвиток української перекладної літератури становлять переклади творів В. Шекспіра, звертаючись до яких, митець прагнув підняти рідну літературу до вищого рівня осмислення «вічних» тем: «Коли б Шекспір робився читанням любим, се отверезило б нашу літературу мізерну, дало б їй крила... Така моя мета» (П. Куліш). Таким чином українська література би піднімала не тільки побутові теми, які замикалися тільки на внутрішніх проблемах країни, а відкривала би для людей різні точки зору на світогляд, що згадувались у творах європейських діячів.

У віршах «До Шекспіра» та «До рідного народу», які є своєрідними передмовама до перекладів, П. Куліш висловив свої культурницькі ідеали. Пропонуючи своєму народові «дзеркало всесвітнє», митець слова сподівається на його повернення до сім'ї культурників. Тому П. Куліш і звертається до Шекспіра:

*Шекспіре, батьку наш, усім народам рідний!
Чи чуєш, як зове тебе народ незгідний,
Приблуда степовий, наслідник розбишацький,
Що й досі чествує свій путь і дух козацький?
Світило творчества, Гомере новосвіту!
Прийми нас під свою опіку знакомиту:
Дай у твоїм храму нам варварства позбутись,
На краці почуття і задуми здобутись... [3, с. 187].*

На думку І. Франка, «Куліш – перворядна звізда в нашому письменстві... дав нам переклад, з яким ми можемо без сорому показатися в концепті європейських перекладачів великого Британця» (про переклад «Гамлета»). Також він вважав, що «добрі твори чужих літератур мають велику вагу для розвою кожної національної літератури», тому, мабуть, і підтримував Куліша й видав більшість його творів.

Сучасні знавці перекладознавства неоднозначно ставляться до творчості письменника та вважають, що «в своїх перекладах Шекспіра Куліш був доволі неперебірчивий у мові, він мало користав із свого великого знання народної мови і за часто піддавався чужим впливам, або просто поступав самовільно» [2, с. 327]. «Беручись до перекладу Шекспіра, найбільш поетичного генія людства, на українську мову, станув Куліш перед безмірно трудним завданням, що переростало його сили» [2, с. 328].

У 1897 році у світ вийшла збірка його перекладів «Позичена кобза», до якої увійшли твори Ф. Шиллера, Дж. Байрона, Й. Гете, Г. Гейне та тринадцять п'єс Шекспіра. М. Зеров вважав, що найсильнішими є переклади Байрона, не тільки за відповідністю до оригіналу, а й тим, що «настрої, маски та пози Байрона були прекрасним річищем для власних Кулішевих емоцій» [1, с. 35]. Зеров визнав, що ці твори «підбивають підсумок усім змаганням Кулішевим здобути нові терени

українському поетичному слову» і є підсумком багаторічних пошуків сили слова, словесної тонкості й гармонії.

Постать Куліша-поліглота нерозривно пов'язана з постаттю Куліша-перекладача. По-перше, знання мови відкривало йому доступ до оригіналів. В активі Куліша – два десятки дрібних поезій Байрона, частина «Дон Жуана» і «Чайльд Гарольд», більше як півсотні творів Гейне, Гете та Шиллера, в т. р. «Вільгельм Телль» (переклад не опублікований), 13 драм Шекспіра, лірика Міцкевича і низки російських поетів, сучасних Кулішеві, уривки з «Іліади» й «Одіссеї» і, звичайно, Святе Письмо. Куліш – перший український перекладач такого масштабу, який більшість своїх перекладів здійснив безпосередньо з мов оригіналів.

Працюючи з творами Байрона, Гете, Гомера, у нього поступово змінювалися погляди, остаточно виражені в цій фразі: «Что касается меня, то, зная, как мудрено было, например, даже Пушкину переводить Мицкевича и наоборот...я вижу в переводах наилучшую пробу языка относительно его ковкости, живописности, гармонии» [6].

Висновки. Письменник сформулював такі істини, що не втратили свого значення й у наш час: по-перше – знання іноземної мови як вищий гарант справедливої оцінки перекладу поєднується з думкою про синтез мови перекладного тексту та його включення у культурний контекст нації перекладача; по-друге – потреба у використанні допоміжної літератури про письменників, яких збираєшся перекладати, і літературознавчих, історичних, філософських праць на іноземній мові, щоб більше зрозуміти погляди людини і який зміст вона вкладає у свій твір; по-третє – поважне ставлення до своїх попередників на перекладацькій ниві, бо тільки, вивчаючи їх працю, можна проаналізувати процес перекладу та знайти якісь нові відчуття (точки зору) на одне й те ж саме явище.

Найбільш точно охарактеризував роль письменника як творця і як перекладача у своєму листі М. Коцюбинський: «дедалі все видніше й видніше стає, яку велику вагу в нашому письменстві має це славне ім'я; а яку матиме своїми роботами, що тільки тепер виявляються на світ, – про те можна догадуватися. Могучий майстер української мови й творець українського правопису, благородний поет, перекладач Шекспірових і Байронових творів, а також Біблії, автор «Записок о Южной Руси», «Чорної ради» і сили інших цінних праць – має право на нашу повагу і вдячність. Перед цими його заслугами забуваються тепер ті помилки, які йому траплялося робити, а виступає потреба пошанувати його працю» [5].

Література

1. Зеров М. Від Куліша до Винниченка [Електронний ресурс] / Микола Зеров. – Електронна бібліотека української літератури КІУС. – Режим доступу до ресурсу: <http://sites.utoronto.ca/elul/history/Zerov/Zerov-Vid-Kulisha.pdf>.
2. Кольниченко О. А., Полякова Ю. Ю. Українська перекладознавча думка 1920-х початку 1930-х років. Хрестоматія вибраних праць з перекладознавства до курсу «Історія перекладу» для студентів, що навчаються за спеціальністю «Переклад». [Електронний ресурс] / О. С. Парфенюк, Д. С. Бочаров. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1472077.
3. Куліш П. Твори: У 2 т. – Т. І. Поетичні твори // Підг. тексти, упоряд. і склав приміт. М. Гончарук; Авт. передм. М. Жулинського. – К.: Дніпро, 1989.
4. Кучеренко О. П. О. Куліш – перекладач творів світового письменства. 2008. – 10 с. [Електронний ресурс] / Науковий вісник Миколаївського національного університету

імені В. О. Сухомлинського. - Режим доступу до ресурсу: <http://litzbirnyk.com.ua/wp-content/uploads/2013/12/10.pdf>.

5. Пантелеймон Куліш перекладач. [Електронний ресурс] / Літературне місто. Онлайн-бібліотека української літератури. – Режим доступу до ресурсу: <http://litmisto.org.ua/?p=3292>.

6. Пантелеймон Куліш як перекладач. [Електронний ресурс] / Публічна електронна бібліотека української художньої літератури: біографії авторів, тексти творів, тлумачний словник, транслітерація тощо. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrlit.net/making1/qwunv.html>.

Секція 3. Лінгвокультурні, соціокультурні та міжкультурні проблеми перекладу

Грищенко І. А.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Демиденко О. П., доц. кафедри ТППАМ КПІ ім. І. Сікорського, к. пед. н.

ПРАГМАТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

Переклад у сфері політики є особливо важливим процесом, оскільки слугує не лише для передачі інформації носіям цільової мови, але й відтворює політичні погляди і наміри адресата повідомлення, а також суспільно-політичну ситуацію. Адже у своїх промовах, мовець висловлює власну думку з того чи іншого питання, погоджується чи оскаржує заяви інших осіб або організацій, сам робить офіційні заяви, цим самим намагаючись вплинути на аудиторію.

При перекладі політичної промови, якщо порівнювати з художньою літературою, найважливішою є точність передачі впливу, створюваного оригінальним повідомленням, оскільки нечітке подання інформації може спричинити політичний конфлікт як між окремими діячами, партіями, організаціями, так і державами. Саме тому, особливо важливим у перекладі політичних текстів є підбір прийомів, які дозволять адекватно передати повідомлення адресанта адресату.

Так, наприклад, політики часто використовують евфемізми, що пов'язані з прагненням політичних діячів дотримуватися правил дипломатичного спілкування та відмовою від експліцитного вираження суперечних явищ чи понять.

При перекладі евфемізмів, у цільовій мові зазвичай підшукується постійний або контекстуальний відповідник. Приклади евфемізмів можна зустріти в переможній промові Барака Обами після виборів у 2012 році: “*“You'll hear the deep patriotism in the voice of a **military spouse** who's working the phones late at night to make sure that no one who fights for this country ever has to fight for a job or a roof over their head when they come home [1],”* «Ви почуєте глибокий патріотизм в голосі **дружини військовослужбовця**, яка до пізньої ночі сиділа на телефонах, щоб добитися, аби ніхто з тих, хто захищає нашу країну, ніколи не воював ще й за робоче місце чи дах над головою, коли повернеться додому» [2]. В своїй промові, політик намагається уникнути гендерної дискримінації, вживаючи евфемістичний вираз “*military spouse*”, який завуальовує та пом'якшує поняття.

Важливим завданням перекладача є збереження емоційності політичного висловлювання. З цією метою, використовується ряд стилістичних засобів, емоційно-експресивної лексики, сленгу, синтаксичних засобів та фразеологізмів.

Прикладом може слугувати переклад стилістичних інтенсифікаторів в промові Гіларі Клінтон, що вживаються з метою бажання мовця надати висловлюванню більшої емоційності: “*But on the broader set of issues, we hope to **really** have the kind of discussion that might lead to a better understanding*”[3]. «Але розглядаючи питання більш глобально, ми і **справді** сподіваємося на таку дискусію, яка сприяла б кращому порозумінню» (Переклад наш – І. Г.).

Фразеологізми, що зустрічаються в промовах політичних лідерів, можливо перекладати використовуючи калькування, якщо тільки так можлива передати зміст, що міститься у фразеологізмі. Прикладом може слугувати промова Камерона: “*We have to fight the notion that you can endlessly suck more taxes out of businesses and bite the hand that feeds you*” [4]. «Ми маємо спростувати стереотип про те, що ми можемо вічно

стягувати податки з підприємців і одночасно кусати руку, яка тебе годує» (Переклад наш – І. Г.).

Фразеологізми відіграють важливу роль у здійсненні впливу на аудиторію, тому часто вживаються політичними діячами з метою зробити своє мовлення більш яскравим та багатим. Для збереження потенціалу фразеологізмів, перекладачу варто вдаватися до фразеологічного перекладу, намагаючись уникати нефразеологічних компонентів. Прикладом можуть слугувати фразеологізми в промові Петра Порошенка: «Ми повинні тримати порох сухим» [5]. “We have to keep the gunpowder dry” [6]. Фразеологізми роблять промову президента влучною та емоційною. При перекладі, для точної передачі повідомлення та збереження його комунікативної цінності, перекладачі підбирають відповідники в англійській мові.

Стосовно синтаксичних засобів, то вони також мають характеризуються прагматичним потенціалом. Наприклад, промова Петра Порошенка: «Ці фарби нашого прапора не лише мирні, але й сильні. Вони – це впевненість! Вони – це сила! Вони – це звитяга! Вони – це слава!» [7]. “The colors of our flag are not only peaceful, but also strong. They are confidence! They are power! They are victory! They are glory!” [8]. В даному випадку вживаються паралелізми, які дозволяють сконцентрувати увагу слухача на певних предметах.

Приклади алузії можна знайти в промові Джорджа Буша-молодшого стосовно вшанування загиблих під час теракту: “And I pray they will be comforted by a Power greater than any of us, spoken through the ages in Psalm 23: **“Even though I walk through the valley of the shadow of death, I fear no evil for you are with me”** [9]. «І я молюся, щоб вони були втішені силою, більшою, ніж будь-хто з нас, промовленою крізь віки в Псалмі 23: **«Навіть якщо я йду через долину смертної тіні, я не боюсь зла, бо ти зі мною»** [10]. В своїй промові, політик звертається до тексту Біблії, а саме – Старого Завіту. Поданий вислів є доречним, адже релігія грає важливу роль в житті американського народу, а певні рядки з Біблії є відомим майже кожному американцю. При передачі повідомлення на мову перекладу, важливо врахувати фонові знання реципієнта, чи знайомий він з Біблією та реаліями американців, адже від цих умов буде залежати, чи правильно він зрозуміє повідомлення.

Відтворення топонімів, пов’язаних з історичним і культурним розвитком певної нації, теж потребує уваги і ґрунтовних фонових знань перекладача, адже відбувається зустріч не тільки мов різних народів, а й історії та культури. Якщо топонім, добре відомий одержувачу повідомлення, то перекладач використовує транслітерацію або калькування. У випадку вживання менш відомих понять, необхідні пояснення.

Прикладом є слова Білла О’Райлі про Джона Керрі та його переконання: “**That doesn’t play in Peoria or most or places where Americans value tradition and believe their country stands for freedom and decency**” [11]. Білл О’Райлі вживає відомий сталий вислів “Does it play in Peoria?”, що означає «Чи сприйматимуть це?». Пеорія – місто в Сполучених Штатах Америки, яке з давніх часів було центром громадської думки та традицій. Даний приклад демонструє, що без знань американської історії, адресат може не зрозуміти, що мав на увазі автор, тому при перекладі можливо передати це таким чином: «Більшість американців, що шанують традиції та вірять в боротьбу своєї країни за свободу та благородність, не сприймають такі цінності» (Переклад наш – І. Г.).

Підсумовуючи, можна зазначити, що прагматичні труднощі перекладу політичних промов долаються за допомогою підбору контекстуальних відповідників, еквівалентних стилістичних засобів та синтаксичних конструкцій при перекладі евфемізмів, стилістичних інтенсифікаторів та паралелізмів, але перш за все завдяки

уважному вивченню перекладачем всіх умов здійснення комунікації, у тому числі пресупозицій висловлювання, комунікативних інтенцій, стратегій і тактик адресата.

Література

1. The New York Times. Transcript of President Obama's Election Night Speech [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nytimes.com/2012/11/07/us/politics/transcript-of-president-obamas-election-night-speech.html?pagewanted=all>.
2. Переможна промова Барака Обама після виборів у США 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://viktorkovalenko.wordpress.com/2012/11/08/obama/>
3. Remarks on Internet Freedom [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://2009-2017.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2010/01/135519.htm>.
4. Cooking the Books: Hard Work, Taxes and Profits [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldsocialism.org/spgb/socialist-standard/2010s/2014/no-1324-december-2014/cooking-books-hard-work-taxes-and-profits>.
5. Промова Президента України під час церемонії інавгурації. 07.06.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.president.gov.ua/news/30488.html>.
6. Address of the President of Ukraine during the ceremony of inauguration. 07.06.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/en/news/30488.html>.
7. Виступ Президента України на церемонії урочистого підняття Державного Прапора України. 23.08.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.president.gov.ua/news/31051.html>.
8. President's speech at the ceremony of raising the National Flag of Ukraine. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.president.gov.ua/en/news/31051.html>.
9. American Rhetoric [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.americanrhetoric.com>
10. Книга Псалмів 21-30 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bible-lessons.in.ua/bible/old/book23/ps21-30.html>.
11. Bill O'Reilly and John Kerry going at it [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=DNeGOYLqY1g>.

Денисова Л. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Афоніна І. Ю., доц. кафедри ГРФП СХУ ім. В. Даля, к. психол. н.

ВЖИВАННЯ ЛІТОТИ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Поняття «літота» – один з найдавніших стилістичних прийомів, який широко розповсюджений в художній літературі та публіцистиці. Літота виступає засобом вираження позитивної ознаки, та до її складу входять слова які зображають поняття, риси якого можуть мати негативний характер.

Актуальність роботи зумовлена недостатніми дослідженнями стилістичних прийомів інтерпретації літоти з англійської на українську мову та її більше вживання у сучасній літературі.

Мета – дослідити вживання літоти в англomовнім художнім тексті та виявити особливості перекладу українською мовою.

Виклад основного матеріалу статті. Літота (грец. *litotes* – простота, помірність [1, с.365]) троп, у якому міститься художнє применшення або пом'якшення якостей, величин, сили, значення зображуваного предмета або явища з метою підсилення емоційного впливу, зокрема вираження авторської оцінки. Основною її функцією є підкреслення, а не мінімізування, значення, ідеї чи ситуації, за допомогою іронічного заниження, применшення. Наприклад використання виразу «not too bad» замість «very good» є заниженням, у якому подвійне негативне твердження підкреслює позитивну ідею виразу. Літота також є засобом створення суб'єктивно-орієнтованого образу за допомогою «чуттєвих надмірностей», і у цьому її виразність. Шляхом додавання літоти автор в змозі передати ліричний настрій героя, його почуття.

У своїй книзі “Talk at Work: Interaction in Institutional Settings” Дж.Р. Бергенманн описує літоту таким чином: *«Я хочу сказати, що літота – один з тих методів, який ми використовуємо для дискретного опису чогось. Що якомога виразніше зображує об'єкт опису для реципієнта, проте уникає його безпосереднього називання»* [1, с. 62].

Конструкція з літотою може мати різні функції в поєднанні з різним стилістичним забарвленням. У розмовному стилі вона передає переважно виховану стриманість або іронію: «She's not the brightest girl in the class» замість «She's stupid!». У науковому стилі вона надає вислову строгість та обережність: «it is not difficult to see», на заміну звичаному «it is easy to see» [3, с. 237]. Опираючись на це, можна прийти до висновку, що на експресивності заперечення ґрунтується фігура мови, так звана літота, що полягає у вживанні частинки «not» з антонімом, що містить негативний префікс: «it is not unlikely», тобто «it is very likely»; «he was not unaware of», те саме що й «he was quite aware of».

Літота цікава своєю національною специфікою. Її прийнято пояснювати англійським національним характером, який відображений у мовному етикеті англійців: англійською стриманістю у прояві оцінок та емоцій, прагненням уникнути крайнощів і зберегти самовладання в будь-яких ситуаціях. Наприклад: «It is rather an unusual, story, is not it?» та «You lie. It would not suit me all that well» виражає неможливість, вигаданість вираження. Поєднання «a little», «not unlike», «not without», в українській мові - небез, у певній мірі можуть бути фразеологічними сполученнями, тобто вони стають синонімічними засобами вираження. Однак не можна поставити знака рівності між «not in easy time» та «difficult time», або між «not a little» та «very much».

Літота не тільки применшує ознаки, а й дещо інакше емоційно забарвлює вислів. В її оформленні важливу роль відіграє інтонація. Заперечна частка в літоті завжди перебуває під сильним наголосом. Це саме по собі сприяє переосмисленню всієї конструкції, так як в звичайних конструкціях не емоційного характеру заперечення не виділяється [3, с.73].

Переклад художнього тексту, що містить у собі такий троп як літота, передбачає відтворення стиліобразуючої системи першотропу шляхом організації та відбору засобів мови перекладу на звуковому, лексико - семантичному та синтактико – композиційному рівнях. Для перекладу літоти використовують наступні способи: прямий дослівний переклад, перестановка, лексичне додавання, антонімічний переклад, модуляція. «Sherlock: Traders come to work at all hours. Some trade with Hong Kong in the middle of the night. That message was intended for someone who came in at midnight. **Not many** Van Coons in the phonebook. Taxi! [4] – Шерлок: Трейдери працюють цілодобово. Угоди з Гонконгом проходять у ночі. Та цього листа відправлено комусь, хто прийшов опівночі. І до речі, Ван Кунів у телефонній книзі **не так вже й багато**». У даному уривку у перекладі літоти використано спосіб перестановки, що супроводжується лексичними додаваннями до речі, вже й, які доповнюють контекст. А літота

використовується як прийом подвійного негативного твердження, що підкреслює позитивну рису висловлювання, а саме про те, що є великий шанс знайти потрібну людину, бо **не так вже й багато** є людей з таким ім'ям. «*Sherlock: Van Coon was left-handed. Requires quite a bit of contortion* [3] – Шерлок: Ван Кун був лівшею. І йому вправно потрібно було вигнутися». У цьому варіанті перекладу застосовується модуляція, де «*requires*» позначає «вимагати, потребувати», яке замінено на «потрібно було», дефініцію якого ми можемо отримати логічним шляхом з початкового значення слова-оригіналу. Український відповідник не містить літоти, проте добре передає емоційне забарвлення виразу. «*Sherlock: Mickey was not an impolite youth* [3] – Міккі був досить ввічливим парубком». Антонімічний переклад полягає у перекладі слова «*not an impolite*», замість «не неввічливий» використовується «ввічливий». Емоційне забарвлення літоти, що містить оригінал, при перекладі компенсується лексично – «досить ввічливий парубок». Також існує синтаксичний засіб вираження літоти, коли мовець не користується звичайними лексико-граматичними засобами (типу заперечної частки *not*, заперечних займенників і прислівників *nobody, none, never*), а прибігає до субститутів, тобто до заміни частин слів [2, с. 286]. «*He was a trifle excited – but that is not unusual with him*. Він був дещо схвильований, але він **майже завжди** такий». Як і у попередньому прикладі літота зображує стверджувальне висловлювання у негативній формі, але перекладається через заміну частин слів.

При перекладі літот з англійської мови українською мовою виникають проблеми, пов'язані з відмінностями у граматичній структурі мов. Як відомо, англійська і українська мови належать не тільки до різних гілок індоєвропейської родини мов, а й до різних структурних типів мов: перша – переважно аналітична мова, де граматичні відношення у реченні передаються вільними граматичними морфемами, а друга – флективна мова, де граматичні значення й відношення передаються за допомогою зв'язаних граматичних морфем – флексій. Саме розбіжності в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій і становлять труднощі при перекладі. Літота дуже поширена в англійській мові завдяки великій кількості негативних префіксів. Але вона не завжди піддається дослівному перекладу, тому що в українській мові збігаються за звучанням заперечення і негативний префікс *ne-*: «Це не незвичайне явище», тому в перекладі літота зазвичай передається не по формі, а за змістом: «Це цілком звичайне явище». Слова з префіксом *ne-* не поєднуються в українській мові з негативною часткою *не-*, цьому не дозволяють правила милозвучності. Одним з найпоширеніших засобів утворення літот в англійській мові на граматичному рівні є спосіб додавання префіксів, що мають негативне забарвлення, а саме *un-/im-/in-/ir-/in-/dis-* – за допомогою цих префіксів утворюється слова, протилежні за значенням. Обсяг експресивних усіх видів заперечень має досить значний вплив на читача. У сатирі Дж. Свіфта, як зазначає Є. І. Клименко, негативні префікси є засобами посилення та іронії. У «Притулку для невиліковних» повторюються поєднання: «*insupportable plagues, effect of that incurable distemper, inexpressible, incurable fools, inconceivable plagues*» [2]. В українській мові також існує засіб подвійного заперечення із часткою *не*: «згоден – не заперечую», «з участю – не без участі». Інший засіб утворення літот на граматичному рівні полягає у вживанні частинки «*not*», «*no*» з антонімом, що містить один з негативних префіксів зазначених вище, за допомогою яких утворюється подвійне заперечення для зображення протилежного їм значення: «*He's not the ugliest fellow around!*–Він не найгірший хлопець з усіх». Поняття літоти уже само собою своєрідне явище. Яке не так яскраво вживано у літературній практиці, а ось у Т. Шевченка фігура виявила величезні можливості естетичного здійснення. Найскладніші, найрізноманітніші художні завдання реалізує поет завдяки їй. Літота зустрічається в «Кобзарі» близько тисячі разів. Велике її розмаїття і в лексичному, і в

семантичному, і в синтаксичному, і в логічному плані. Розглядаючи мовні засоби утворення літот в англійській мові ми бачимо, що вони мають схожість, між утворенням літот в українській мові. Проте в українській мові провідним засобом утворення літот є основоскладання слів, а саме складання слів прикладкового типу, що майже не зустрічається в англійській літературі. Наприклад: «хлопчик-мізинчик», «чоловічок-нігтик», «дівчинка-краплинка». Де друге слово зазвичай має ознаку зменшення. «Братам **Хлопчик-Мізинчик не сказав нічого**, бо ті ще спали, а він не хотів їх будити» [4]. Літота «хлопчик-мізинчик» підкреслює що один з синів був не тільки наймолодшим, а ще й найменшим за зростом з усіх. Інший засіб творення літот в українській мові полягає у метафоричному, саркастичному або іронічному порівнянні: «це такий чоловік, що в ложці води втопить», «до села рукою подати», «шапка на нім з огірка». Коли в англійській мові такі «стійкі вирази» відносять до порівнянь чи інших стилістичних фігур.

Висновки. Таким чином ми можемо зробити висновки що літота є досить поширеним стилістичним прийомом в англійській та українській літературах. Головною ознакою літоти є художнє применшення або пом'якшення значення з метою підкреслення ідеї чи ситуації, а також задля підсилення емоційного впливу на читача. Головним чином літоти утворюються завдяки великій кількості негативних префіксів та їх сумісності з негативними частками, тому цей троп не рідко зустрічається в англійській літературі. В українській мові існує ще декілька засобів утворення літот, проте в англійській мові вони відносяться зовсім до інших стилістичних фігур, тому переклад таким чином утворених літот може викликати труднощі. Завжди слід пам'ятати про основну ціль перекладу тропів, тобто відтворення їх функцій, емоційного забарвлення за допомогою певних перекладацьких засобів. Використовуючи наведені способи перекладу літот можна досягти адекватності перекладу.

Література

1. Вейсман А. Д. Грецько-російський словник / А. Д. Вейсман. – М.: Греко-латинський кабінет Ю. А. Шічаліна, 1991. – 321с.
2. Клименко Е. И. Традиции и новаторство в английской литературе / Е. И. Клименко. – М., 1963. – 376 с.
3. Кухаренко В. А. Практикум по стилистике английского языка. Seminars in Stylistics: учеб. пособие / 5-е издание / В. А. Кухаренко. – М.: Флинта: Наука, 2011. – 134 с.
4. Скребнев Ю. М. Основы стилистики английского языка: Учебник для ин-тов фак. иностр. яз. / Ю. М. Скребнев. – М.: Высш. шк., 1994. – 240 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу

- [1] Bergmann, J.R./ J.R Bergmann – (1992) 'Veiled Morality: Notes on Discretion in Psychiatry', in P.D.J. Heritage (ed.) *Talk at Work: Interaction in Institutional Settings*, pp.137. Cambridge: Cambridge University Press.
- [2] Swift, Jonathan./ Jonathan Swift // *A Tale of a Tub and Other Works*. Marcus Walsh, editor. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- [3] *Sherlock Holmes "The blind banker" ep.1*, crime drama television series based on Sir Arthur Conan Doyle's Sherlock Holmes detective stories.
- [4] Народна пісня.

Дерід Є. О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Беловецька Л. Е., викладач кафедри ІМПК СХУ ім. В. Даля

ПЕРЕКЛАД СЛОГАНІВ В АНГЛОМОВНОМУ Й УКРАЇНОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

У центрі уваги мовознавців постають питання про особливості створення рекламних слоганів та їх переклад, який виконують враховуючи мету, особливості оригінального тексту, культурні й індивідуальні можливості мови. Актуальність теми полягає в тому, що правильний підхід перекладача до створення слогану гарантує успішність рекламної кампанії, бо саме ефективність рекламного слогану визначає сприйняття компанії потенційними споживачами.

Слоган (з англ. – slogan, toslog – сильно ударяти) – це коротка, але ємка рекламна фраза, рекламний девіз, який описує основну конкурентну перевагу товару або послуги; це коротка пропозиція або словосполука, що несе в собі основну рекламну інформацію; це постійно використовуваний фірмовий оригінальний девіз [5].

Рекламний слоган є найефективнішою формою реклами, це коротка фраза, що запам'ятовується в яскравій образній формі і передає основну ідею рекламної компанії. Слоган допомагає виділити бренд серед їх конкурентів й надає цілісності серії рекламних компаній [2, с. 76].

У вітчизняній практиці термін «слоган» отримав свою популярність на початку 90-х років ХХ століття. Використовували його на позначення одного й того ж явища – короткого змістовного рекламного повідомлення, яке проголошувало основну мету рекламної компанії. Головною метою слогану є короткий виклад ключової ідеї, яка асоціюється з товаром чи його назвою. Використовується для розкриття переваги власного товару над іншими продуктами подібної категорії. Слоган слугує провідником між компанією та потенційними покупцями, спонукаючи до придбання продукції. Він займає вагомe місце в рекламному тексті, він, як правило, з'являється на початку або вкінці рекламного ролика.

Слоган характеризується поліфункціональністю, бо одна й та ж фраза може використовуватися у всіх засобах масової інформації, включаючи рекламні щитки, газетні повідомлення, упаковки продуктів, інтернет-ресурси. Цікаво, що слоган, на відміну від логотипу, може з часом змінюватись. Наприклад компанія «Nestle» за свої 152 роки існування змінювала слоган 112 разів, а товарний знак – жодного. Так відбувається, бо кожна рекламна кампанія має власний слоган, який відповідає її меті, коли ажітаж зменшується, а кампанія виконує власний план, розробляється новий маркетинговий хід під іншим слоганом.

Отже, рекламний слоган – це коротка змістовна фраза, яка відображає філософію та головну думку компанії під час маркетингової кампанії [3, с. 189].

Рекламний слоган взаємодіє з торговою назвою, він виконує конкретизуючу й атрактивну функцію відносно назви товару. Використовуючись разом із рекламним слоганом, торгова назва привертає увагу до товару, а рекламний слоган безпосередньо апелює до адресата і обов'язково передбачає мотивацію рекламної пропозиції, вказуючи на переваги цього товару [4].

Існує декілька способів адаптації текстів англійською мовою, які потрібно враховувати при перекладі реклами: поширення всесвітньо відомих лейблів, використання паралельних текстів – англійською / українською мовами, використання англійського слогану в рекламі, проникнення англійської мови в українську [1, с. 161-

162]. При перекладі та створенні маркетингових текстів для міжнародних рекламних кампаній перекладач має робити вибір між стандартизацією та адаптацією. Більшість фахівців з перекладу надають перевагу методу стандартизації через економічний аспект, а головною перевагою адаптаційного методу є можливість звернення до цільового сегменту з урахуванням всіх мовних і культурних особливостей. Це є наслідком того, що в деяких імпортованих товарах є необхідність корекції назв чи рекламних слоганів. Тому перекладач має перекласти інформацію імпортованого товару з урахуванням психолінгвістичних особливостей мови (національних і психологічних особливостей людей, що населяють країну, до якої експортується товар). Наприклад, корпорація Coca-Cola, назву якої намагаються зробити символом молодого покоління, вчинила саме так, підкоригувавши назву свого продукту в деяких країнах, з урахуванням їх національних, психологічних і мовних особливостей.

При перекладі рекламних текстів перекладачеві необхідно враховувати його мету, характер потенційного покупця, особливості тексту оригіналу, культурні й індивідуальні можливості мови та інші фактори. Тому дуже часто при перекладі рекламних слоганів перекладач не використовує жодного слова оригінального тексту, що аж ніяк не впливає на якість реклами, а навпаки робить їх більш доступнішим для споживача. Проте при зміні словесної форми рекламне повідомлення повинне бути точно передане за змістом. Так, усім відома реклама косметичної компанії англійською мовою звучить: *Maybe she's born with it, Maybe it's Maybelline*, що в дослівному перекладі на українську означає – Можливо це її природна краса, а можливо це *Maybelline*. Українські перекладачі передали зміст цієї реклами наступним чином: «Всі в захваті від тебе, а ти – від *Maybelline*». В українській мові гри слів зі словом “maybe” не вийшло, тому перекладач змушений був відійти від оригіналу [3, с. 191-192].

Для багатьох практиків рекламної діяльності оригінальний текст слогану служить тільки засобом для розуміння ідеї рекламованого продукту, сам же текст часто пишеться заново мовою країни споживача, враховуючи особливості його національної специфіки. У тих випадках, коли точний переклад є недоречним, перекладач користується приблизними за змістом фразами, які обов'язково повинні враховувати традиційні етнічні, національні й соціальні особливості, стереотипи поведінки конкретної аудиторії, на яку спрямована продукція, яка задіяна в рекламному тексті.

Головне прагматичне завдання торгової назви та рекламного слогану – здійснити вплив на споживача і мотивуючи спонукати його до придбання того чи іншого товару. Завдання перекладача – використати всі знання теоретичних основ перекладу для передачі комунікативної функції оригіналу, оскільки знання теоретичних основ перекладу та лінгвістичних реалій – необхідна умова адекватності перекладу.

Література

1. Кирмач У. К. Особливості національних, культурних, ментальних та гендерних характеристик при перекладі іншомовних рекламних текстів / У. К. Кирмач, М. М. Літвінова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 9(220). – С. 161.
2. Лапинская И. П. Художественная форма салогана / И. П. Лапинская, Е. Г. Отрошенко // Язык, коммуникация и социальная среда. – 2001. – № 1. – С. 76-81.
3. Малишенко А. О. Переклад слоганів в англomовному рекламному дискурсі [Електронний ресурс] / А. О. Малишенко. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6535/2/11maoard.pdf>.
4. Морозова И. Слогая слоганы [Електронний ресурс] / Ирина Морозова // РИП-Холдинг. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: http://linguistics-online.narod.ru/morozova_i-slagaja_slogany-2003.pdf.

5. Шевченко О. Ю. Ефективний рекламний слоган – запорука успішного бізнесу [Електронний ресурс] / О. Ю. Шевченко – Режим доступу до ресурсу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/28687/1/shevchenko%20O.U.pdf>.

Лазарьонк А. О.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Волощук І. П., доц. кафедри ТППАМ КПІ ім. І. Сікорського, к. пед. н.

КОНЦЕПТ «AMERICA» ТА ЙОГО ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ В ПОЛІТИЧНОМУ СВИТОГЛЯДІ АМЕРИКАНЦІВ

Актуальність даної теми пояснюється тим, що дослідження національно-специфічних концептів як складників концептосфери певної нації зумовлена інтересом сучасної лінгвістики до мовного відображення етнічної специфіки менталітету, а також особливостей когнітивних процесів, покладених в основу етномовної номінації. Зазначимо, що формування концептуального простору відбувається ступенево та базується на обробці інформації культурного, історичного, психологічного та мовного характеру.

В нашій науковій розвідці ми досліджуємо концепт «AMERICA» з лінгвокультурного та когнітивного підходу, осмислюємо його структурно-змістову організацію, специфічні властивості та соціолінгвальні характеристики. Ми з'ясували, що картину світу американців формується на основі концепту «АМЕРИКА» – інформаційні структури свідомості, представлені сукупністю ідей і знань про, традиції, релігію, національну ідею та принципи її реалізації у діахронії. Мовна картина є конкретним продуктом реалізації цих знань за допомогою певних вербальних засобів. Американська мовна картина світу створювалася у процесі номінації подій, предметів, явищ об'єктивної дійсності, а також суспільно-політичних, економічних, соціальних та культурних реалій життя США. Дані знання концептуалізуються за наступним принципом: історія країни; політична ситуація; люди, які проживають в країні; особливості країни – традиції, менталітет, релігія; символ або національна ідея країни.

Звідси витікає що національно детерміновані концепти як складники концептосфери американської нації мають певні етноспецифічні властивості й відбивають національно-культурну своєрідність американців. Специфіка концепту АМЕРИКА зумовлена історичними особливостями формування американської нації як мультикультурної спільноти (*melting pot, salad bowl, tossed salad, mosaics, pizza, rainbow, symphony, kaleidoscope, tapestry*), до складу якої входять представники майже всіх етнічних груп, які можна знайти на сучасній мапі світу. Унаслідок аналізу мовного матеріалу вибраного шляхом суцільної вибірки промов президентів США різних історичних етапів було встановлено що концепт Америка розгалужується на такі фрейми «АМЕРИКАНСЬКА МРІЯ», «МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ», «ГОЛЛІВУД», «ДЕМОКРАТІЯ», «СУПЕРДЕРЖАВА», «БІЗНЕС». Ці фрейми не є ізольованими один від одного, оскільки пронизують життя сучасного американського суспільства, характеризують історичний, культурний, економічний та політичний розвиток, а також зміни, що відбувалися в мовній картині світу американців протягом певного часу. У процесі дослідження концепту Америка було визначено особливості його вербальної репрезентації за допомогою різноманітних мовних засобів сучасної англійської мови, а саме, лексичними (дієслова, що позначають рішення виконати дію; дієслова, що

позначають попередню підготовку до здійснення дії; дієслова бажання зробити дію; дієслова спроби); морфологічними (дієслівні форми з імплікацією наміру *–to be going + Infinitive / to be willing + to + Infinitive / to be + Ving*; категорійні форми Present Indefinite і Future Indefinite з імплікацією наміру); синтаксичними (інфінітивні конструкції зі значенням наміру *–to + Infinitive / in order + to Infinitive / for + Object + to + Infinitive / so as (so's) + to Infinitive / as if (as though) + to Infinitive*; підрядні речення обставини мети *–so that + clause / in order that + clause / lest + clause / so as + clause / so + clause*; прийменниково-іменні сполучення з імплікацією наміру *–for + Gerund (for the sake of / for the purpose of + Gerund) / to, for + noun (for the sake of + noun, СТИЛІСТИЧНИМИ ФІГУРАМИ* гіперболою, метафорою.

У дослідженні доведено особливу роль американської мрії та феномена національного характеру як найбільш вагомих чинників для створення американської нації, оскільки вони були й залишаються важливими як для розвитку США, так і для індивідуальних перемог і досягнень американців. Ми проаналізували найважливіші складники національного характеру американців, риси яких відображені в номінаціях *exceptionalism, pragmatism, practicality, self-reliance, efficiency, materialism, acquisitiveness, work-orientation, workaholism, social mobility, activist approach to life, optimism, various addictions*.

Ми виявили, що одну з ключових позицій в концепті Америка посідають цінності як найбільш вагомі компоненти національної культури та менталітету, вищі орієнтири поведінки людини, що впливають на формування етноспецифічних рис американців, проте вони можуть змінюватися під впливом різноманітних факторів у певні історичні епохи. Домінантними в американському суспільстві виявилися цінності, відображені в англійській мові аксіологемами *freedom, individualism, equality of opportunities, patriotism, privacy*.

Отримані результати дослідження дали підстави стверджувати, що метафора є найпродуктивнішим джерелом формування вторинних найменувань під час створення концепту Америка: *USA is a military juggernaut intent on world domination, US is a planet police, US is a global policeman, US is a global enforcer, US is a producer of world order, US is a constitutional author of universal human rights* [5, с. 85].

Також ми виявили, що основними засобами вербального вираження ядра концепту Америка є низка лексичних та стилістичних засобів, які репрезентують ідею обраності та домінування США. Серед найбільш уживаних із них слід назвати:

лексми: *superpower, hyperpower, domination, hegemony, primacy, omnipotence, supremacy, preeminence, leadership, preponderance, mastery*;

політичні кліше: *Pax Americana, American Empire, New American Century, American military umbrella*;

гіперболи: *USA is the greatest colossus in the history, USA is a globe-girdling baseworld*.

Особливу роль у вербальному поясненні національно-специфічних символів що репрезентують концепт Америка відіграють метафори, що апелюють до біблійної символіки (*god, goddess, demigod, Jesus, saint, icon, Messiah, Moses, Golgotha*). Подальшого дослідження потребує розгляд мовних засобів що репрезентують концепт АМЕРИКА через мовну парадигму епохи, стан мови в певну епоху та ідіостиль мовця.

Література

1. Скіданова К. Ю. Американська пейоративна етнономінація, мотивована соціально-побутовою лексикою / К. Ю. Скіданова // Наукові записки. – Серія «Філологічна». – Острог: Нац. ун-т «Острозька академія», 2015. – № 95. – 277 с.
2. Цуладзе А. М. Политические манипуляции или покорение толпы / А. М. Цуладзе. –

Москва: Книжный дом «Университет», 1999.

3. Четвертак Є. О. Американський політичний дискурс як різновид інституційного спілкування / Є. О. Четвертак // Наука і сучасність: виклики глобалізації : матеріали Міжн. наук. конф. (25 травня 2013 р.). – К.: Центр наукових публікацій, 2013.

4. Шульга М. І. Прагматична спрямованість політичного дискурсу американського президента Барака Обама [Електронний ресурс] / М. І. Шульга. – Режим доступу до ресурсу: <http://naub.org.ua/?p=1247>.

5. Olson J. S. The Ethnic Dimension in American History / J. S. Olson. – N. Y.: Wiley Blackwell, 1979.

Мананкова Є. Д.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Грищенко К. В., викладач кафедри ГРФП СХУ ім. В. Даля

ПЕРЕДАЧА ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ФРАНЦУЗЬКОЇ СУЧАСНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ МІШЕЛЯ УЕЛЬБЕКА «КАРТА ТА ТЕРИТОРІЯ»

Сучасне перекладознавство велику роль відводить лінгвокультурним аспектам перекладу. Фразеологія є саме тим розділом мовознавства, який відображає здобутки культури, звичаї народу, національний характер, є одним із найважливіших джерел для дослідження його минулого життя, для глибокого вивчення його словесних естетичних цінностей. При перекладі художньої літератури виникає багато труднощів: перекладачу потрібно не тільки передати зміст тексту, але й зберегти культурні особливості народу, про який пишуть та особливості авторського стилю.

У нашій роботі ми розглянемо проблему передачі лінгвокультурних фразеологізмів при перекладі художніх текстів. На жаль, сьогодні існує відносно невелика кількість наукових праць з питання перекладу французької літератури постмодернізму. Актуальним є вивчення лінгвокультурних особливостей перекладу фразеологізмів у сучасній художній літературі. У нашій роботі ми будемо брати приклади лінгвокультурних фразеологізмів з роману Мішеля Уельбека «Карта та територія». Ми використовуємо зіставний метод дослідження. Саме цей метод потрібен для розуміння складностей перекладу, які можна визначити, порівнюючи оригінал з перекладом та вивчаючи подібності та відмінності текстів на різних мовах. У науковій літературі зіставний метод є одним з аспектів лінгвокультурологічних досліджень, адже він спрямований на аналіз відбитків культури в етносвідомості й мові одного етносу під кутом зору іншого [2, с. 252].

Мета статті – проаналізувати способи перекладу фразеологізмів з метою збереження культурної інформації та розглянути фразеологізми як засоби передачі культурної інформації.

Можливості досягнення повноцінного словникового перекладу фразеологічних одиниць залежать в основному від співвідношень між одиницями іноземної мови та мови перекладу. Зазвичай, фразеологічні одиниці перекладають або фразеологізмом (якщо в мові перекладу є аналог або фразеологічна одиниця має в мові перекладу не залежну від контексту повноцінну відповідність) – фразеологічний переклад, або іншими засобами (за відсутністю фразеологічних еквівалентів і аналогів) – нефразеологічний переклад.

Для досягнення максимальної адекватності при перекладі фразеологізмів з французької мови на українську перекладач повинен вміти скористатися різними «видами перекладу». Ми покажемо різні види перекладу фразеологізмів на основі прикладів з роману Мішеля Уельбека «Карта та територія».

1. Вид перекладу, що використовується найчастіше, незалежно від контексту, це **еквівалент**, тобто наявний в українській мові адекватний фразеологічний зворот, що співпадає з французьким зворотом за змістом, і за образної основи.

Bats le fer tant qu'il est chaud – Куй залізо, поки гаряче

Dans le sillage de... – По чийхось слідах

Grosse légume – «Велика шишка», важлива особа

conduire à une fausse piste – збити з пантелику

Il n'y a pas plus con qu'un mouton – немає бовдура гірше барана

sombrier dans un assoupissement léger – куняти [5, с. 18-23]

2. **Аналог** – стійкий оборот, який за значенням адекватний французькому, але по образній основі відрізняється від нього повністю або частково.

ces domaines (ils) étaient également peu rétinérateurs – платили вони з рук геть погано

un vieux routier des qqn – з'їсти собаку у якійсь справі

jeune mini-peuple – «не оперившийся селебренок»

c'est le grand secret – де собака заритий

tourner en rond – тинятися без діла [5, с. 7-19]

3. **Описовий** переклад – переклад шляхом передачі змісту французького звороту вільним словосполученням.

aux appétits de bélier – з пробивною силою барана

j'en connais un rayon là-dessus – я на цьому собаку з'їв [5, с. 7]

3. **Антонімічний** переклад – передача негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки.

bien du mal à payer les traites – зводити кінці з кінцями [5, с. 8]

4. **Калькування** – застосовується в тих випадках, коли перекладач хоче виділити образну основу фразеологізму, або коли французький оборот не може бути переведений за допомогою інших видів перекладу.

bête comme un vrai peintre – дурний як художник

il peint comme l'oiseau chante – пише, як птах співає [5, с. 8]

5. **Комбінований** переклад. У тих випадках, коли український не повністю передає значення французького фразеологізму або ж має інший специфічний колорит місця й часу, то дається калькований переклад, а потім йде описовий переклад і український аналог для порівняння. У романі такий вид перекладу не зустрічається.

Таким чином, вибір того чи іншого виду перекладу залежить від особливостей фразеологічних одиниць, які перекладач повинен розпізнати і зуміти передати їх значення, яскравість і виразність [3, с. 15]. . На нашому прикладі, ми бачимо, що найчастіше при перекладі фразеологізмів, перекладач звертався до методу аналогового перекладу.

У французьких фразеологізмах можна побачити риси французького національного характеру та ментальності. Наприклад: працьовитість (*suer le sang de son corps* – працювати до сьомого поту), цілеспрямованість (*aux appétits de bélier* – з пробивною силою барана), співчуття (*mêler ses larmes avec celles de qn* – розділяти чийсь горе), песимізм (*marcher la tête basse* – опустити руки), прихованість (*muet comme une carpe* – німий як риба). Таким чином, фразеологічні одиниці можна назвати своєрідним «микрофольклором» народу. Вони відображають не тільки особливості життя народу, а й риси характеру.

В даному дослідженні ми проаналізували все можливі способи перекладу лінгвокультурних фразеологізмів на прикладі роману Мішеля Уельбека «Карта та територія» та дійшли висновку: для того, щоб знайти адекватну відповідність того чи іншого фразеологізму, перекладачу необхідно чітко уявляти собі позамовну ситуацію, яка призвела б до конкретного семантичного переосмислення. Аналіз фразеологічних одиниць дозволив нам побачити характерні особливості світосприйняття носіїв конкретної мови.

Література

1. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. – М.: Международные отношения, 1974. – 216 с.
2. Селіванова О. Л. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник / О. Л. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К., 2008. – 712 с.
3. Телія В. Н. Первоочередные задачи и методологические исследования фразеологического состава языка в контексте культуры / В. Н. Телія // Фразеология в контексте культуры – М.: Языки русской культуры, 1999. – С. 13-24.
4. Houellebecq Michel La carte et le territoire / Michel Houellebecq. – Flammarion, 2010.
5. Електронна Библиотека [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://loveread.ec/read_book.php?id=33989&p=1.

Пшеничнова В. Р.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Афоніна І. Ю., доц. кафедри ГРФП СНУ ім. В. Даля, к. психол. н.

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВВІЧЛИВОСТІ В АНГЛОМОВНІЙ КОРЕСПОНДЕНЦІЇ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ

Комунікація є важливим додатком до повсякденного життя людини. Вона включає в себе багато функцій, сфер діяльності та можливих варіацій її використання у різних жанрах. Одним з таких жанрів виступає аналітико-публіцистичний, за допомогою якого здійснюється обмін інформацією в багатьох колах. Прикладом аналітико-публіцистичного жанру є кореспонденція. Використання ввічливості у кореспонденції також є важливою частиною комунікації, бо важко передати своє ставлення до ситуації чи до співрозмовника без належної поваги.

Актуальність даної роботи обумовлена зростанням ролі міжособистісного спілкування, у зв'язку із розширенням меж міжнародного співробітництва; формуванням нових вимог до якості міжособистісного комунікативного процесу, спрямованого на досягнення взаєморозуміння; недостатньою розробленістю теорії ввічливості у вітчизняному мовознавстві; потребою дослідження питань практичного регулювання міжособистісного вербального спілкування й взаємодії людей.

Мета – аналіз засобів вираження ввічливості в англomовній кореспонденції.

Виклад основного матеріалу статті. Слід ознайомитись з терміном кореспонденція, його визначення і основними напрямками. Кореспонденція – один з важливіших аналітико-публіцистичних жанрів, який, використовуючи перевірені, об'єднані спільністю теми, факти, публіцистичними засобами відбиває певну сторону сучасної дійсності, обмежену місцем і часом. Розглядаючи кореспонденцію як самостійний аналітичний жанр можна почати з того, що «кореспонденція – це найбільш поширений жанр у публіцистиці» [1, с. 22]. Кореспонденція містить конкретну

соціально-значиму інформацію, засновану на всебічному вивченні фактів і явищ, обмежених часом і місцем дії, як правило, при безпосередній участі журналіста. За визначенням В. В. Ворошилова, кореспонденція – це жанр, в якому на конкретному матеріалі, в аналітичному плані розробляється насущна тема, вирішується висвітлене питання.

Кореспонденція може бути інформаційною: це повідомлення закордонних кореспондентів, розповідь про нове явище, наукове відкриття. Вона більш схожа на розгорнуті нотатки, але відрізняється від них кількістю використаного матеріалу, підґрунтям розвитку вибраної теми. Аналітична кореспонденція розкриває головні питання явища, які взято до уваги (ситуації, конфлікту). Найчастіше вона, на відміну від інформаційної, приділяє більше уваги критиці проблеми. На основі аналізу фактів у матеріалі нерідко ставляться нові проблеми, висувуються для обговорення злободенні питання соціально-економічного чи політичного життя. Такі кореспонденції називають постановчими.

Треба відзначити той факт, що кореспонденція і ввічливість взаємопов'язані. Ділове спілкування (у письмовій чи усній формі) неможливе без правильно і ввічливо сформованої інформації. Звертаючи увагу на це можна переходити до визначення терміну ввічливості. Ввічливість, як одна з основних складових міжособистісного спілкування, є найбільш важливим регулятором поведінки людини, а також важливим чинником для досягнення ефективної соціальної взаємодії. «Ввічливість – це сукупність правил поведінки, що стосуються зовнішнього прояву відношення до людей» (поведінка з тими, хто нас оточує, форми звернення і вітань, поведінка в суспільних місцях) [2, с. 250]. Форми ввічливості, що стало використовуються у конкретній мові, завжди мають екстралінгвістичне підґрунтя, бо їх вибір виражає особливості соціокультурного життя нації. Не звертаючи уваги на загальноприйняте поняття «ввічливість», його певне лінгвостилістичне втілення регламентується, зокрема, тим ступенем категоричності, імперативності або компліментарності мовлення, що є загальноприйнятим у межах певного лінгвокультурологічного простору. Розглянемо один з засобів вираження ввічливості [3, с.178]. Загалом англійське мовлення є менш категоричним, ніж українське, про що свідчить, перш за все, поширеність певних граматичних форм в англійських сталих фразях ввічливості. Це, наприклад, питальні речення, які передають думки у непрямий спосіб, умовно залишаючи адресатові вибір щодо реагування чи не реагування, виконання чи не виконання того, про що йде мова у проханні, пропозиції або запрошенні: «*Will you lend me your pen for a moment? – Ви можете позичити мені на секундочку вашу ручку?*». «*Will you have a piece of cake? – Не хочете шматочок пирога?*» Українським аналогом подібних ввічливих прохань меншою мірою властива саме запитальна форма: «*Could you please close the window? – Чи не могли б ви зачини вікно / Будьте так ласкаві, зачиніть вікно*». «*Would you step aside, please? – Відійдіть, будь ласка, у бік*». Поєднання декількох модальних значень в межах одного ввічливого прохання є типовішим для англійського мовленнєвого вжитку, порівняймо: «*Do you think you might be able to lend me some money? Чи не могли б Ви позичити мені гроші? / Чи не можу я попросити Вас позичити мені гроші?*». Нормативною для нього можна вважати наявність елемента невпевненості при висловлюванні думок, що зумовлює розповсюдженість відповідних мовленнєвих кліше: «*I don't think I can do it today. – Я не думаю, що зможу зробити це сьогодні*». «*I'm afraid I won't be able to cope with it. – Я боюся, що не здаден впоратися з цим*». «*I'm not quite sure that's exactly what he said. – Я не зовсім впевнений що саме він сказав*». Вираження думки у супроводі таких кліше настільки узвичаєно в англійському мовленні, що вони легко використовуються при ствердженні цілком визначених і безперечних речей, наприклад: «*I don't think that I*

have got an air conditioner at home. – Не думаю, що вдома в мене є кондиціонер» [1, с. 180].

Висновки. Аналітичні жанри мають багато видів, які, у свою чергу, розгалужуються та впливають на різні сфери життя. Вони допомагають знайти причини подій, виявити їх взаємозв'язки, пояснити читачам зміст цих подій, оцінити вплив на життя суспільства, рішень влади або заяв політиків. Кореспонденція являється одним з підтипів розгалуження аналітичних жанрів. Попри свою схожість з іншими жанрами, кореспонденція все ж має свої задачі, відповідно від типу в якому вона використовується, а саме: спілкування. Спілкування – це найважливіший аспект існування порозуміння людей у соціальному середовищі, а ввічливість є невідривним атрибутом спілкування, бо найчастіше саме завдяки їй можна висловити повагу, підтримку, погодитися або виразити сумнів, що до слів вашого співрозмовника у ввічливій формі, саме так, як того вимагає товариство. Переклад і аналіз перекладу ввічливості у тексті вимагає уваги, бо дуже важливо зберегти емоційну та змістову цілісність. Проте, завдяки великій кількості аналогів, можна зорієнтуватися який саме переклад підходить до вашого контексту.

Література

1. Бекасов Д. Кореспонденція, стаття - жанри публіцистики / Д. Бекасов – М.: Издательство МГУ, 1972. – С. 18-38.
2. Вжещ Я. Л. Принцип ввічливості в теорії і практиці міжкультурної комунікації. Теорія збереження обличчя П. Брауна та С. Левінсона / Я. Л. Вжещ // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Ч. II. – 2011. – № 9. – С. 251-255.
3. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Посібник для студентів / О. Ю Дубенко . – Вінниця: Нова Книга, 2000. – 325 с.

Сіволодська А. А.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Демиденко О. П., доц. кафедри ТППАМ КПІ ім. І. Сікорського, к. пед. н.

СТРАТЕГІЇ ГЕНДЕРНОЇ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ТА ФЕМІНІЗАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ (НА ПРИКЛАДІ АНГЛО- ТА УКРАЇНОМОВНИХ МЕДІАМАТЕРІАЛІВ)

Сьогодні, коли всі країни охоплені демократичними процесами, гендерні питання й особливо їх мовна реалізація потребують особливої уваги з боку дослідників. Особливо важливою є перспектива аналізу текстів ЗМІ, адже саме у медіадискурсі найчастіше відтворюється сучасний стан розвитку суспільства, а й гендерна нерівність та асиметрія.

Після трьох хвиль фемінізації, що прокотилися світом у XIX-XX ст., проблема дослідження гендеру не могла не проникнути й у лінгвістику та перекладознавство. Особливо цікавою темою для мовознавства є відображення статі в мові. М. Хеллінгер та Х. Буссманн досліджують у своїй книзі «Gender across Languages» категорію статі у більш ніж 20 мовах світу. Дослідники приділили особливу увагу особливим займенникам, назвам професій, титулам та формам звертання, адже в них випадково чи навмисно відображається стать, і часто за допомогою форм, що містять негативне ставлення та стереотипи щодо жінок. Наприклад, звертання *Mrs* вказує на підлегле

місце жінок. Тому наразі коректно використовувати *Ms*, тим самим не роблячи наголос на сімейному стані жінки [4, с. 48].

М. Коллін зазначає, що незважаючи на те, що англійська мова зазвичай не маркує стать в іменниках, особові займенники обов'язково вказують на стать у третій особі однини (*she/he, her/him, hers/his*). Іменники, такі як *lawyer, doctor* і т. д., які стосуються висококласних професій, традиційно були прономіналізовані з чоловічими займенниками, якщо не було відомо, йдеться про чоловіка чи жінку, наприклад: *A doctor should always give his patients the best care* [5, с. 81].

Наявність такої лінгвістичної асиметрії призвела до появи тенденції гендерно-нейтральної мови (*gender-fair language, GFL*), яка має на меті замінити історично усталені чоловічі форми слів на слова без ознак статі, наприклад, *policeman – police officer*. Ця течія покликана побороти цю структурну асиметрію в мові й нейтралізувати її [3, с. 171].

В цей самий час в українській мові відбувається протилежний процес. Як підкреслює І. Ю. Фекета, наразі в українській мові досить активно розвивається категорія фемінітивів, адже історично склалося так, що в багатьох українських іменників немає жіночої форми, хоча категорія гендеру в ній є активною та сильно розвинутою. Таким чином словник української мови невпинно поповнюються новими лексемами на позначення іменників жіночої статі, і зараз ми можемо на кожному кроці зустріти такі нові для нас слова, як *офіцерка, членкиня, філологиня* та інші [2, с. 22]. Використання фемінітивів також покликане стерти лінгвістичну асиметрію, проте не шляхом нейтралізації, а шляхом утворення гендерно-маркованих лексем на позначення жіночого роду.

О. Синчак у своїй статті пише, що в українських лінгвістичних колах здавна існують суперечки щодо того, чи треба вживати для називання професії чи діяльності жінки окреме слово або зі спеціальним фемінітивним суфіксом (*викладачка*), або з прикладкою жінка (*жінка-водій*). Кількість фемінітивів в українській мові невпинно зростає, прикладом чого слугує медіапростір та мовлення українських ЗМІ (слід згадати такі програми новин, як «ТСН» і «Вікна»), а також художня та наукова літературі [1]. Найпродуктивнішими способами творення фемінітивів, на думку О. Синчак, є різноманітні суфікси серед яких:

- 1) -к- (*ветеринар – ветеринарка, дизайнер – дизайнерка, прем'єр – прем'єрка*);
- 2) -иц- (*керівник – керівниця, детектив – детективиця*);
- 3) -ин- (*член – членкиня, ворог – ворогиня, філолог – філологиня*);
- 4) -ес- (*критик – критикеса*).

Ще одним способом є додавання прикладки жінка- (*жінка-політик, жінка-водій*), або ж використання опису (*вчена-енергетик*) [1].

В англійській же мові такі фемінітивні суфікси, як *-ette, -ess, -trix, -ine*, які можна знайти у назвах професій для позначення жіночого роду несуть в собі значення зменшення або дерогації (наприклад, *cigar – cigarette* – в неживому іменнику для утворення лексеми зі зменшеним значенням, проте *bachelor – bachelorette* має на меті утворення жіночого роду, але так само несе в собі конотацію дерогації). В англійській мові є багато випадків утворення слів за допомогою цих суфіксів, проте, через негативну конотацію цих новоутворених гендерно-маркованих слів це суперечить тенденції до гендерно-нейтральної мови. Таким чином для дотримання GFL дослідники радять по можливості замінити ці слова більш гендерно-нейтральним, і що краще буде звернутися до жінки як *author*, а не *authoress* [5, с. 100].

Стратегія нейтралізації в англійській мові і стратегія фемінізації в українській є в деяких випадках (проте не в усіх) взаємозамінними і часто використовуються при перекладі. Проблема фемінізованих найменувань є не тільки лінгвістичною, а напряму

впливає на переклад. Найкращим матеріалом для дослідження змін у мові є засоби масової інформації та медіатексти, адже саме у цьому виді дискурсу мовні зміни відображаються в першу чергу. Проаналізувавши приклади, знайдені в сучасних новинах та статтях, можна виокремити декілька типових випадків використання або невикористання таких стратегій при перекладі.

1. Гендерно-нейтральна лексема в англійській і фемінітив в українській. Через тенденцію до GFL англословне суспільство намагається використовувати гендерно-нейтральні найменування посад та уникає гендерної маркованості, в той час як в Україні з'являються все більше неологізмів для найменування жінок:

“Women had to work as hard as men, but they also had to take care of their kids, and to clean and cook,” says Iryna Slavinska, a journalist and a member of Povaha (Respect), an initiative against sexism in the media and politics.

«Жінки повинні були працювати так само важко, як і чоловіки, але вони також мали піклуватися про дітей, готувати та прибирати», - каже Ірина Славінська, журналістка та членкиня організації проти сексизму в ЗМІ та політиці «Повага».

Деякі фемінітиви є звичними для нас (*журналістка*), в той час як деякі можуть різати нам слух (*членкиня*), адже багато з них почали з'являтися відносно недавно і ще не встигли укорінитися у свідомість сучасного україномовного суспільства.

2. Гендерно-нейтральна лексема в англійській і маскулітив, який використовується у загальному значенні, в українській. Невикористання фемінітивів спричинено тим, що багато найменувань є офіційними термінами, і наразі українська спільнота ще не готова до впровадження деяких фемінітивних неологізмів:

The political and economic Association Agreement between the European Union and Ukraine has been “a great success,” Federica Mogherini, high representative of the EU for foreign affairs and security policy, said ahead of her two-day visit to Kyiv, which was to start on March 11.

Угода про політичну та економічну асоціацію між Україною та Євросоюзом стала «неймовірним успіхом» сказала Федеріка Могеріні, Верховний представник ЄС з питань зовнішньої політики та політики безпеки, під час свого дводенного візиту в Київ, який розпочався 11 березня.

3. Фемінітив в українській і фемінітив в англійській. Це робиться тоді, коли потрібно підкреслити, що референт, який передається англійською лексемою, є саме жіночого роду.

Поліціантка з Житомиру взяла на виховання шестеро дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

A policewoman from Zhytomyr has fostered six orphans and children deprived of parental care.

Випадків, коли англійський фемінітив перекладався би українським маскулітивом у загальному значення, знайдено не було. Якщо такі випадки і є, то вони досить рідкісні та несистематичні.

Таким чином, можна побачити, що категорія роду в англійській та українській мовах має різну ступінь розвинутості, що не може не впливати на стратегії перекладу. Підбір тієї чи іншої лексеми для перекладу найменування жінки залежить як від особливостей мови перекладу, так і комунікативних інтенцій та контексту. Категорія фемінітивів в англійській мові наразі активно розвивається, і багато мовознавців, а також прихильників та прихильниць фемінізму, настоюють на тому, щоб не боятися використовувати фемінітиви та зводити до них, адже це особливість нашої рідної мови.

Література

1. Синчак О. За рівність мовну і позамовну [Електронний ресурс] / О. Синчак // Журнал соціальної критики «Спільне». – 2011 р. – Режим доступу: <http://commons.com.ua/za-rivnist-movnu-i-pozamovnu/>.
2. Фекета І. Розвиток жіночих особових назв у сучасній українській мові / І. Фекета // Мовознавство. Матеріали міжвузівської республіканської наукової конференції. – Київ: Наукова думка, 1975. – № 2. – с. 21-25.
3. Fairclough N. Discourse, Social Theory and Social Research: The Discourse of Welfare Reform / N. Fairclough // Journal of Sociolinguistics. – 4 (2). – p. 163-195.
4. Hellinger M. The Linguistic Representation of Women and Men / M. Hellinger, H. Bussmann // Gender across Languages. – Amsterdam: Benjamins, 2003. – p. 1-25.
5. Kolln M. Rhetorical Grammar: Grammatical Choices, Rhetorical Effects, 7th Ed. / M. Kolln. – London: Pearson. – 304 p.

Джерела фактологічного матеріалу

1. Сайт BBC News. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bbc.com>.
2. Сайт BBC News Україна. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bbc.com/ukrainian>.

Федуркіна П. Ю.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Беловецька Л. Е., викладач кафедри ІМПК СХУ ім. В. Даля

АНГЛІЦИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Останнім часом можна помітити стрімкий розвиток лексики української мови, значне її поповнення *англіцизмами*. Цей термін використовують для позначення слів, запозичених з англійської мови. Почався процес засвоєння англіцизмів у 90-х роках минулого століття. Це зумовлено рядом позамовних чинників: розвитком економічних зв'язків; авторитетом західних країн; модою та впливом стилю життя американців, їх досягненнями в окремих сферах діяльності; загальносвітовою тенденцією до інтернаціоналізації лексичного фонду; пожвавленням культурних зв'язків, двомовністю, умовами функціонування української мови; зрушеннями комунікативно-прагматичного характеру; прагненням мовної економії (*копірайт* - авторське право, *дартс* - метання дротиків); потребою поповнити експресивні засоби (*бакси, о'кей*), уточнити, деталізувати поняття (*хайтек-компанія, веб-дизайнер*); поділ сфери семантичного впливу (*бейдж* - посвідчення особи на конференціях, форумах, з'їздах, *рентинг* - короткотермінова оренда машин, *постер* - плакат у періодичному виданні) [2].

Щодо такого поповнення лексики існує дві точки зору: одні вважають, що запозичення з англійської «забруднюють» рідну мову, інші ж підтримують цей процес, адже, на їх думку, він сприяє інтернаціоналізації лексичного фонду, називає нові предмети, явища та поняття. Також більшість людей сприймають іншомовні слова як щось престижне, те, що гарно звучить.

Англіцизми можна поділити на тематичні групи. Так, чимало запозичень використовують *для позначення їжі*:

- ❖ *джем* (to jam – стискати, чавити) позначає солодку фруктову масу, що нагадує варення, але фрукти під час її приготування чавлять, щоб отримати желеподібну консистенцію;

- ❖ **крамбл** (to crumble – кришити) позначає десерт, схожий на пиріг чи запіканку, де багато соковитої начинки під золотистими крихтами пісочного тіста;
- ❖ **крекер** (to crack – ламати) позначає хрумке печиво, яке дуже легко ламається;
- ❖ **панкейк** (pan – пательня, cake – тістечко) позначає американську випічку, яка схожа на наші млинці та оладки;
- ❖ **ростбіф** (roast – смажена, beef – яловичина) позначає яловичину, приготовану на грилі;
- ❖ **шотбред** (short – крихкий, bread – хліб) позначає розсипчасте пісочне печиво. Деякі слугують *назвою одягу та взуття*. Це такі, як:
- ❖ **боді** (body – тіло) називають вид одягу, котрий обтягує тіло;
- ❖ **віндпруф** (wind – вітер, proof – непроникний) позначає одягу, котру не продуває вітер;
- ❖ **лонгслів** (long – довгий, sleeve – рукав) представляє з себе футболку з довгим рукавом;
- ❖ **худи** (hood – капюшон) позначає теплу кофту з капюшоном;
- ❖ **шорти** (short – короткий) позичено з англійського short trousers, що означає «короткі штани»;
- ❖ **шузи** (shoes – взуття) у якості сленгу називають взуття;
- ❖ **хілси** (heel – п'ятка) називають кросівки з колесом на п'ятці.
Велику групу становлять запозичення *зі сфери бізнеса*:
- ❖ **аутсорсинг** (outsourcing – заохочення ресурсів із зовнішніх джерел) – це передача виконання частини функцій з управління організацією або з постачання рішень і послуг (розробка та побудова інформаційних систем, просування товару, бухгалтерський облік, господарське обслуговування), а також взагалі будь-яких визначених робіт зовнішньої організації, стороннім виконавцям-фахівцям. Дозволяє використовувати досвід професіоналів, скоротити ризики і знизити витрати, збільшуючи віддачу вкладених коштів [1];
- ❖ **бренд** (brand – марка, назва) – це марка товарів, які користуються попитом;
- ❖ **брокер** (broker – посередник, агент) – це особа, яка виступає посередником при укладанні угод на біржі, а також діє за дорученням своїх клієнтів;
- ❖ **дедлайн** (deadline – крайній срок) – це крайній срок здачі роботи;
- ❖ **дилер** (dealer – торговець) – компанія, котра займається оптовим закупом товару та його продажем покупцям;
- ❖ **інвестор** (investor – вкладник) – особа чи організація, котра вкладає гроші у проекти з метою примноження свого капіталу;
- ❖ **краудфандінг** (crowd – топа, finding – фінансування) – фінансування нових цікавих ідей грошима чи іншими ресурсами великою кількістю людей на добровільній основі, зазвичай через Інтернет;
- ❖ **маркетинг** (marketing – пересування на ринку, ринкова діяльність) – організація виробництва і збуту товарів та послуг, котра базується на вивченні потреб споживачів ринку;
- ❖ **менеджмент** (management – керування) – керування соціально-економічними організаціями;
- ❖ **нетворкінг** (net – мережа, work – робота) – налагодження ділових контактів, створення мережі корисних для роботи знайомств;
- ❖ **пройм-тайм** (prime – найкраща частина, time – час) – час, коли біля екранів чи у радіо збирається найбільша аудиторія;
- ❖ **реліз** (release – публікувати) – публікація нового товару, наприклад, книги, фільму, пісні;

- ❖ **стартап** (startup – початок роботи) – компанія, котра нещодавно з’явилася та яка будує свій бізнес на основі інноваційних ідей чи технологій.

Не оминули англіцизми й **тему спорту**. Більшість «спортивних» слів прийшли до нас саме з англійської мови:

- ❖ **армреслінг** (arm – рука, wrestling – боротьба) – боротьба на руках;
- ❖ **бодібілдинг** (body – тіло, build – будувати) – фізичні вправи з тренажерами та важкими снарядами для нарощування м’язів, бодібілдери буквально будують своє тіло;
- ❖ **дайвінг та скуба-дайвінг** (dive – ниряти, SCUBA «Self Contained Underwater Breathing Apparatus» – акваланг) – два види підводного плавання. Дайвінгом називають пірнання без акваланга, а, відповідно, скуба-дайвінгом – плавання з аквалангом;
- ❖ **допінг** (dope – наркотик) – заборонена речовина, яка бадьорить організм людини на короткий проміжок часу;
- ❖ **кікбоксинг** (kick – штовхати, box – боксувати) – різновид боксу, у якому допускаються удари ногами;
- ❖ **скейтборд** (to skate – кататися, board – дошка) – дошка з колесами, на якій полюбляють кататися підлітки;
- ❖ **форвард** (forward – той, хто йде попереду інших) – нападник;
- ❖ для назв ігор з м’ячем спільною є друга частина слова (ball – м’яч), інші змінюються в залежності від особливостей гри: **баскетбол** (basket – кошик), **волейбол** (volley – удар у польоті, прийом м’яча в польоті), **футбол** (foot – нога).

Майже всі слова із ІТ-сфери запозичені з англійської мови. Важко уявити розмову програмістів без англіцизмів. Вони допомагають краще розуміти одне одного не лише приятелів з однаковим захопленням, але й ІТ-шників зрізних країн. До таких належать:

- ❖ **браузер** (browse – переглядати) – це програма для пошуку та перегляду інтернет-ресурсів;
- ❖ **геймер** (game – гра) – людина, яка дуже захоплюється комп’ютерними іграми;
- ❖ **дисплей** (display – демонстрація, показ) – пристрій для візуального відображення інформації;
- ❖ **клікати** (click – клацання) – натискати на клавішу;
- ❖ **логін** (login – вхід у систему) – ім’я для авторизації;
- ❖ **хакер** (to hack – зламувати) – людина, котра добре володіє знаннями з програмування та може зламувати різноманітні системи;
- ❖ **юзер** (user – користувач) – користувач комп’ютером;
- ❖ **провайдер** (to provide – постачати, забезпечувати) – компанія, яка надає доступ до Інтернету;
- ❖ **пост** (to post – публікувати інформацію) – повідомлення у блозі чи на форумі.

Отже, нині англіцизми – дуже поширені мовні одиниці, які постійно поповнюють українську лексику. Вони являють собою англійські слова, записані транслітом повністю (*боді, маркетинг*), чи два поєднаних слова (*панкейк, армреслінг, ростбіф*). Часто такі запозичення пристосовують до української мови шляхом додавання до кореня іншомовного слова більш звичних для нас закінчень (*клікати*). Ці слова стали настільки поширеними, що їх можна почути майже на кожному кроці. Сфера вживання їх найрізноманітніша, але можна виділити декілька груп, де вони найбільш популярні: їжа, одяг та взуття, бізнес, спорт та програмування. Такий масовий процес засвоєння англіцизмів українською мовою має як свої плюси, так і свої мінуси, тому єдиної думки щодо доречності цього немає і кожна людина в змозі сама вирішувати для себе це питання.

Література

1. Політична наука: словник-довідник [Електронний ресурс] / Укл. Санжаревський І. І., д. пол. н., проф. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.polit-gloss.narod.ru>
2. Пальниченко О.В., Погрібна В.Я. Англiцизми в українській мові [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Philologia/3_57397.doc.htm.

Секція 4. Практичні питання галузевого перекладу

Довженко Д. В.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Дзикович О. В., доц. кафедри ТППНМ КПІ ім. І. Сікорського, к. філол. н.

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ У ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ШЛЮБНИХ ОГОЛОШЕНЬ

Шлюбне оголошення як об'єкт наукових мовознавчих досліджень довгий час несправедливо залишалось поза увагою. Ставлення багатьох науковців до цього жанру практичного мовлення є скоріш негативним, і спричинено широко розповсюдженим та доволі закріпленим у суспільстві уявленням про «клішованість» цих оголошень та їх анекдотичним статусом. Проте така негативна думка зовсім не є односпайною, більш того, – останнім часом тема непогано опрацьована і продовжує бути предметом наукових пошуків багатьох науково зацікавлених, не виключаючи лінгвістів. Наукове дослідження шлюбних оголошень бере початок ще з ХІХ ст. Проте у сучасному українському мовознавстві проблема шлюбних оголошень залишається досі не опрацьованою в повній мірі. Не без причини виникає питання, які ж мотиви дослідження цього типу тексту виступають на перший план? При перегляді навіть невеликої кількості такого типу оголошень відповідь лежить на долоні. У відносно невеликому обсязі тексту людина намагається вкласти свій внутрішній світ, свої бажання та мрії. Парою слів викладена інформація про суттєві періоди життя, про надії, сподівання та розчарування, а головне – про уявлення конкретного ідеального супутника життя. Таким чином стає зрозумілим, що описаний текстуальний корпус відкриває широкі перспективи досліджень не лише перед творцем та аналітиком слова, але й є матеріалом наукових розвідок інших наук, таких, як антропологія, психологія, соціологія, журналістика тощо. Причина цього не ховається далеко, адже мова йде про всеохоплююче соціальне явище, в якому знаходять своє відображення безліч феноменів: розподіл ролей чоловіка і жінки у суспільстві (гендерний аспект), пошук ідеалу, моральні та етичні принципи індивідуумів тощо.

Актуальність даного дослідження. Останнім часом доля шлюбних оголошень стає цікавішою та багатограннішою через спалах науково-технічного прогресу і одночасно – ізоляцію та асоціалізацію особистості в цілому. Дослідження, що спирались на корпус газетних шлюбних оголошень, змінились на наукові пошуки на просторах теле- та інтернетдискурсу. Це розширило поле діяльності та додало нових аспектів.

В якості **об'єкта досліджень** виступають тексти шлюбних оголошень.

Предметом дослідження є соціокультурний аспект

Мета дослідження. В ході роботи планується розглянути та дослідити специфіку соціокультурного аспекту (гендер, віковий аспект та соціальний статус комунікантів) в малоформатних текстах ШО (шлюбні оголошення)

Тези включають в себе вирішення таких **завдань**:

- проаналізувати тексти шлюбних оголошень;
- виділити основні характеристики оголошення як типу тексту;
- розглянути та описати специфіку соціокультурного аспекту на базі текстів малого формату шлюбних оголошень.

Основним методом дослідження є загальнолінгвістичний метод наукового опису, адже на різних етапах дослідження застосовувались різні складові цього методу: узагальнення, класифікація та систематизація. Також аналізуємо теоретичну літературу з даної теми.

Наукова новизна нашої наукової роботи полягає в тому, що розробка та систематизація цих текстів покликана на визначення таких особливостей, що в подальшому будуть слугувати подоланню труднощів при перекладі, адже транслотологічний аспект досі не є предметом наукових досліджень ШО.

Поняття «гендер» було введено в науковий обіг для того, щоб провести чітку межу між біологічною статтю (sexus, Geschlecht) і соціальними та культурними аспектами, присутніми в концепті чоловіче – жіноче: поділ ролей, культурні традиції, відносини влади у зв'язку зі статтю людей [1, с. 24].

Поняття «sexus» вміщує біологічні особливості чоловіків і жінок, в той час як «gender» – комплекс соціальних і психологічних процесів, культурних факторів у суспільстві, що визначають поведінку індивіда, вибір соціальних стратегій тощо [2, с. 180].

Майже кожне шлюбне оголошення є унікальним і містить у собі як загальні, стандартні параметри, так і щось особистісне, індивідуальне. За Н.А. Садиковою, до загальних параметрів відносять опис зовнішніх даних того, хто дає оголошення (зріст, вага, вік). Крім того, надається соціально значуща інформація (рівень матеріального становища, наявність квартири або автівки, стабільного доходу тощо). Наприклад:

Ich, Marion 73/ 160 sehne mich nach e. Mann. Ich bin aktiv, einfühlsam, weltoffen, fahre selbst Auto u. reise gern, aber nicht gern allein.

*57J und plötzlich musst Du von vorn beginnen! Jürgen 178cm, leider nun als Witwer allein, bin ein Familienmensch, mag gemeins. Unternehmungen, bin ehrlich, treu u. handwerklich. **Finanziell geht es mir gut u. ich bin auch nicht unbedingt ortsgebunden.***

Під час нашого дослідження текстів ШО, кожен із них як в жіночому, так і в чоловічому варіанті містив лексеми із позитивним забарвленням або негативним і нейтральним. Проте все ж таки переважають лексеми з позитивною оцінкою. Оцінний компонент у ШО чоловіків у семантичній структурі кожного слова в прикладах виділено курсивом.

*Kurt, Handwerker, sportliche Figur, **großes Herz, guter Charakter, finanziell sorgenlos;***

*Albert, Dipl. Ing., ein **aktiver, gesunder und sehr vitaler Mann;***

Якщо розглядати ШО жінок, то часто вживаними позитивними лексичними одиницями є: **attraktive** / *eine **attraktive und charmante Frau mit langen braunen Haaren;** eine **attraktive, modisch-schicke Frau aus Afrika, die perfekt deutsch spricht.***

Також жінки не рідко використовують: **sportlich (schlank)** / *Beamtin, **schlank, brünett, natürlich, fröhlich und sehr vielseitig;** Claudia **schlanke** und sinnliche Rechtsanwältin; Alina geschieden ohne Kinder, **sportlich-schlanke Frau.***

Отже, при написанні тексту ШО жінки концентрують свою увагу більше на описі своєї зовнішності. Про це свідчать слова, що описують фігуру, колір волосся, вигляд. Отже, можна зробити висновок про те, що жінки все ж таки більше спираються на стереотипні уявлення чоловіків про ідеальну супер-жінку та при самохарактеристиці називають саме ті якості, які є найбільш бажаними серед чоловіків.

Література

1. Кирилина А. В. Гендер: Лингвистические аспекты / А. В. Кирилина. – М.: Институт социологии РАН, 1999. – 180 с.

2. Малишевская Д. Ч. Базовые концепты культуры в свете гендерного подхода (на примере оппозиции «Мужчина / Женщина») / Д. Ч. Малишевская // Фразеология в контексте культуры. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 336 с.

Карастян К. З.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Козьменко О. І., доц., доц. кафедри ІМПК СНУ ім. В. Даля, к. пед. н.

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДУ У МІЖНАРОДНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА БІЗНЕСІ

Переклад завжди виконував важливу цивілізаційну місію. Він налагоджує комунікацію між народами, презентує культури, впливає на міжнародний імідж держави. Переклади користувались популярністю в усі часи існування людства. Існує багато причин, через які людство користується перекладами: щоб засвоїти якусь політичну систему, задля розвитку науки й техніки, поширення релігійних ідей, розповсюдження філософських концепцій або, навпаки, боротьби з цими філософськими концепціями.

Реальна перекладацька діяльність здійснюється перекладачами в різних умовах; перекладні тексти різноманітні за тематикою, мовою, жанровою приналежністю; переклади виконуються в письмовій або усній формі, до перекладачів пред'являються неоднакові вимоги щодо точності й повноти перекладу і т. д. Окремі види перекладу вимагають від перекладача особливих знань і умінь.

Мовознавці наголошують на тому, що адекватний переклад термінів вимагає, в першу чергу, відмінних знань перекладача тієї галузі науки або техніки, якої власне стосується переклад, по-друге, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання фахової термінології рідною мовою.

Метою перекладу є якомога ближче познайомити читача (слухача), який не знає іноземних мов з текстами або з усним мовленням.

Переклад спеціальної галузевої термінології, у т. ч. й економічної, здійснюється різними способами, наприклад, за допомогою міжмовних трансформацій: лексичних, лексико-семантичних та лексико-граматичних. Головне завдання перекладача полягає у вірному виборі того чи іншого прийому в процесі перекладу, аби як найточніше передати значення кожного терміну [4].

Розвиток економіки і бізнесу також не можливий без перекладацької діяльності. В Україні зазначені відносини набувають особливої актуальності у 90-х роках ХХ століття, коли в результаті державних перетворень були створені економічні та бізнес-структури на зразок зарубіжних, більш розвинених на той час країн світу. Внаслідок такого економічного стану з'явилася величезна кількість нових понять, що терміново перетворювалися на реальні нашого життя: маркетинг, бізнес-ленч, аудит, маклер, брокер та ін. З'явилося й багато нових економічних термінів.

Існує ряд термінів-словосполучень, які не допускають дослівного перекладу, хоч мають еквіваленти у рідній мові. Окремі елементи таких термінів відрізняються від компонентів еквівалента рідною мовою. Такі терміни нечасто зустрічаються в економічній термінології.

Найскладнішими для перекладу є терміни, що мають різні значення не тільки у різних галузях науки і техніки, а й в одній галузі, наприклад: Notice – 1. попередження, повідомлення, заява, сповіщення, попереджати, сповіщати; 2. сповіщення про готовність судна до завантаження; 3. знання, обізнаність. Account – 1. рахунок;

розрахунок; 2. належний платіж; несплачена боргова вимога; 3. звіт; робити звіт; пояснювати; 4. позов з вимогою до звіту; 5. відповідати; нести відповідальність.

Ті слова, які мають декілька словникових відповідностей або варіантів, схожих за значенням, перекладається шляхом відбору варіанта-аналога, який найточніше передавав би значення терміну в залежності від слів, які знаходяться в тісному зв'язку із даним словом.

Особливості економічного перекладу тісно пов'язані з видами економічного перекладу та специфікою економічних документів. Основні труднощі: спеціаліст-перекладач повинен мати відмінні знання в широкому діапазоні економіки та бізнесу: фінанси, бухгалтерська справа, митна справа, аудит, маркетинг і т.д.

Наразі зросла кількість економічних та банківських семінарів, бізнес-шкіл, бізнес-турів, де постійно працюють перекладачі, оскільки туди запрошують, як правило фахівці з інших країн [5, с. 31].

Під час дослідження лексики міжнародних економічних договорів було виділено п'ять груп лексичних одиниць, використання яких є характерною рисою цих текстів, а саме: спеціальна і термінологічна лексика, ділові стандарти і неасимільовані латинські й французькі вирази, а також інтернаціоналізми. Для кожної групи було винайдено певні способи перекладу і проаналізовано частотність їх використання [1].

У процесі перекладу англійських економічних термінів досвідчені перекладачі зазвичай обирають той чи інший спосіб перекладу, виходячи зі змісту контексту, в якому вжито даний спеціальний галузевий термін, а іноді комбінують усі вищезгадані прийоми, аби якомога точніше і вдаліше передати їхнє лексичне значення у мові перекладу, зберігаючи при цьому, наскільки це є можливим, звукову форму та морфемну структуру вихідної термінологічної одиниці. І зважаючи на те, що сучасна англійська економічна терміносистема є мовою-продуцентом нових міжнародних економічних термінів, адекватний переклад фахової термінологіки набуває особливо важливого значення для успішного становлення та нормалізації української фінансово-економічної термінології у відповідності до міжнародних стандартів. [3]

Звісно, бізнесмени віддають перевагу послугам агентств перекладу для вирішення будь-яких питань, або перекладу документації, але якщо ви не є власником підприємства, а є спеціалістом в певній сфері, то для того щоб бути конкурентоспроможними необхідно володіти іноземними мовами. Адже якщо не знати іноземної мови (хоча б англійської), то практично неможливо претендувати в умовах сучасного бізнесу на більш високий службовий статус, не кажучи вже про влаштування на високооплачувану та престижну посаду. У зв'язку з цим багато студентів ще на стадії свого навчання надають перевагу удосконаленню навичок володіння іноземною мовою для того, щоб потім не займатися цим врозрив із роботою.

Мовна культура являє собою суттєву і незамінну частину культури людини в цілому. Саме тому, за останні кілька років значно збільшилися самоосвітня та освітня функції іноземних мов, а також їх професійна роль у сучасних вищих навчальних закладах, школах і власне на ринку праці.

Особливості економічного перекладу – це точність, працьовитість, особлива увага до чисел та даних, та інші важливі деталі. Вони є найбільш важливими навичками, необхідними для перекладача, який працює з документами економічного змісту.

Отже, можемо зробити висновок, що велика частка англомовних термінологічних одиниць, використаних у міжнародних економічних документах, мають відповідники в україномовному пласті термінів, або були запозичені з української мови шляхом послівного перекладу.

Література

1. Височинський Ю. І. Аналіз особливостей перекладу лексики міжнародних економічних документів з англійської на українську мову [Електронний ресурс] / Ю. І. Височинський – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/3_ANR_2012/Philologia/6_99880.doc.htm.
2. Глоба О. В. Принципи утворення навчальних словотворчих термінологічних словників (на матеріалі англ.економ.термінологіки): : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.04 / Глоба О. В. – Одеса, 2002. – 20 с.
3. Махінова М. В. Особливості перекладу економічних термінів [Електронний ресурс] / М. В. Махінова – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/26_NII_2009/Pedagogica/52157.doc.htm.
4. Мірошникова К. Особливості перекладу англословних економічних термінів в українському перекладі [Електронний ресурс] / К. Мірошникова – Режим доступу до ресурсу: http://www.confcontact.com/2013_04_17/21_Miroshnikova.htm.
5. Терехова С. І. Сучасні проблеми і теорії. Діяльність перекладача. Основи техніки перекладу. Навчальний посібник / С. І. Терехова. – Київ: КНЛУ, 2002. – 163 с. – (2).

Кобелева Д. С.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Козьменко О. І., доц., доц. кафедри ІМПК СНУ ім. В. Даля, к. пед. н.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДИПЛОМАТИЧНОЇ МОВИ

Особливостям перекладу термінології у дипломатичних документах у міжнародних відносинах приділяється велика увага, тому що в термінах відбиваються розбіжності суспільно-політичних систем. Лексичний склад будь-якої мови можна умовно поділити на загальноживані слова та терміни [2]. Документи міжнародних відносин поєднують в собі риси двох функціональних стилів: офіційно-ділового та науково-технічного, який представлений термінологією різної тематики і способів функціонування. Лексичною основою будь-якого документу є загальноживана лексика, потім - спеціальна лексика, що є властивою для офіційно-ділового стилю в цілому і документів зокрема, та наукова й технічна термінологія, що змінюється в залежності від тематики організації, її профілю та питань, що розглядаються. Оскільки у міжнародній мові вживається спеціальна лексика, вона завжди вживається в прямому, номінативному значенні. Мову міжнародних документів можна розглядати як приклад здійснення принципу «одне слово – одне значення, одне значення – одне слово». Тому за основу при укладанні такої документації приймається так зване «золоте правило інтерпретації» (golden rule of interpretation). Такий принцип є доречним в перекладацькій роботі над документами у дипломатичній сфері перекладу.

Основне призначення дипломатичної мови є регулювання ділових стосунків мовців у державно-правовій і суспільно-виробничій сферах, обслуговування потреб людей у типових ситуаціях. Ознаками офіційно-ділового стилю: документальність (кожний офіційний папір повинен мати характер документа), стабільність (довго зберігає традиційні форми), стислість, чіткість, висока стандартизація вислову, сувора регламентація тексту. Спеціальна лексика, представлена словосполученнями та виразами, зумовлює такі характерні риси офіційно-ділового стилю, як стереотипність, шаблонність висловлювання. До спеціальної лексики належать початкові слова

резольуцій, наприклад, *considerant, estimant, convencus* – враховуючи, вважаючи, будучи переконаними; повна і точна назва документів; лексика, що пов'язана з укладанням угод, конвенцій та їх підписанням, наприклад *Parties Contractantes* – Договірні Сторони, *entrer en vigueur* – набувати чинності.

На сьогодні чимала кількість досліджень з'ясовує сучасні тенденції у розвитку дипломатичної мови. Заслуговує на увагу праця «*Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol*» (автор S. Gullová), що присвячена актуальним питанням дипломатичного протоколу та дипломатичного етикету, висвітлює особливості дипломатичного листування [4].

У праці Г. Удалих «Лінгвостилістичні особливості нот, як жанру дипломатичного підстилю» вивчаються мовні засоби, що використовуються в дипломатичних нотах. Автор досліджує оформлення цих нот із використанням дипломатичної термінології, а саме: формул дипломатичної увічливості, «високої» книжної лексики, експресивних засобів мови, компліментів тощо [3].

Оскільки традиції і правила дипломатичного спілкування сформувалися як результат довготривалого досвіду міждержавної співпраці, то сферою сучасної української дипломатичної термінології було успадковано багато слів іншомовного походження. І хоча майже у кожного з них є як український відповідник у вигляді окремого слова, мовної формули чи описової конструкції, мовний етикет і правила дипломатичного мовлення потребують обов'язкового вживання слів і виразів саме іншомовного походження. Суто дипломатичних термінів іншомовного походження в українській мові порівняно небагато: *агреман / agrément, agreement, agreman* (фр.) – у міжнародному праві попередня згода держави на прийняття певної особи як глави дипломатичного представництва іншої держави (отримати *агреман*, запит на *агреман*, відмова в *агремані*). Є запозичення з класичних мов – грецької (*протокол – protokollov < protos – перший і kolldo – приклеюю*) та переважно латинської (*кодекс codex – книга; декларація declaratio < declaro – заявляю, оповіщаю; агент agens (agentis) – діючий; місія missio – посилка, доручення; конгрес congressus – зустріч, збори; імунітет immunitas (immunitatis) – звільнення, свобода; нота nota – знак, зауваження; ратифікація ratificatio < ratus – утверджений + facere – робити; ексекватура exsequor – виконую; консул consul; легат legatus – посол; преференція praefero – вважаю за краще; легалізація legalis – законний; аудієнція audientia – слухання; конвенція conventio – договір, угода; меморандум memorandum – те, про що слід пам'ятати*).

Суттєвою ознакою дипломатичного мовлення є й високочастотне використання стійких словосполучень, які вживаються як мовні формули обов'язкового використання. Ці мовні формули – складні назви держав, міжнародних організацій, назви представництв і офіційних осіб за посадами, рангами: Співдружність незалежних держав, Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Організація Об'єднаних Націй, дипломатичне представництво, країна перебування; генеральний консул, радник першого класу, перший секретар першого класу, Надзвичайний і Повноважний Посол першого класу. У публічних промовах, дипломатичному листуванні ці назви - формули не можна скорочувати чи замінити аббревіатурами. Дипломатичним протоколом окремо передбачено, коли і які можна вживати синонімічні вирази для означення особи (Президент – глава держави – найвища посадова особа держави; Прем'єр-міністр – глава Кабінету Міністрів – глава уряду країни; глава управління закордонних справ держави – глава зовнішньополітичного відомства – особа, яка очолює відомство закордонних справ – міністр закордонних справ. Є також офіційний реєстр складноскорочених слів (аббревіатур), які можна вживати.

Отже, можна зробити висновок, що дипломатична лексика – це складна та добре структурована система лексичних одиниць, характерною рисою якої є постійне

збагачення, з одного боку, та величезна кількість архаїзмів та іншомовних асимільованих і неасимільованих запозичень, з іншого. Вищезазначене ускладнює переклад, адже треба передати не лише зміст, але й стиль документа, його настрої та прагматичне спрямування, дотримуючись при цьому норм та правил дипломатії. Тому різностороннє дослідження дипломатичної лексики, її структури і термінів, особливостей функціонування та семантичного потенціалу є вкрай актуальною та перспективною проблемою сучасного мовознавства.

Література

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). М.: «Международные отношения», 1975. – 240 с.
2. Манакін В. Лексичне значення і смисл слова // Наукові записки. – Вип.53. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: РВВ КДПУ, 2004. – С. 3-9.
3. Удалих Г. Лингвостилистические особенности нот, как жанра дипломатического подстиля: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. - Тбилиси, 1985. – 19 с.
4. Gullová S. Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol. Grada Publishing – Praha, 2011. – 253 p.

Тур Ю. Г.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Ігошев К. М., викладач кафедри ГРФП СХУ ім. В. Даля

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МОВНИХ РЕАЛІЙ ЯК ОДИНИЦЬ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ

Кожний народ має свої соціокультурні та етнолінгвістичні особливості, що прямо відбиваються у специфіці розвитку і становлення його мови. Розвиваючись, мова потребувала внесення нових лексичних одиниць у відповідь на потреби найменувань нових предметів побуту чи ремесла, об'єктів навколишньої дійсності. Якщо взяти будь-які дві мови і порівняти їх словниковий склад, то можна з'ясувати, що не всі слова мають відповідники. Одиниці мови вихідного тексту, що не мають регулярних відповідників в мові перекладу, мають назву безеквівалентні одиниці. Ці розбіжності між лінгвістично-понятійними кодами заведено називати реаліями, які у свою чергу мають етнічну значущість і належать до фонових знань свідомості етносу.

Актуальність зумовлена недостатнім рівнем дослідження природи питання мовних реалій та їх ідентифікації, засобів перекладу у художніх текстах. Мовні реалії становлять в процесі перекладу неабияку складність, але разом з тим роль слів-реалій у процесі міжкультурної комунікації доволі важлива.

Об'єктом дослідження виступають українські реалії та способів їх перекладу англійською мовою.

Метою дослідження є визначення поняття «реалія» та способів їх перекладу; спроба дослідити лінгвістичну сутність реалії на прикладі художнього тексту.

У працях перекладознавців слово «реалія» як термін з'явилося у 40-х роках ХХ століття, увів його до вжитку А. Федоров у праці «Про художній переклад» (1941). Серед перекладознавців немає єдиного визначення поняття «мовна реалія», проте Р. П. Зорівчак зазначає, що під реалією як перекладознавчим терміном слід розуміти «моно-і полілексемну одиницю, основне лексичне значення якої вміщає традиційно

закріпленій за нею комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача» [4, с. 58].

У свою чергу, у вітчизняній і закордонній лінгвістиці існує кілька класифікацій реалій. Найбільш розгорнуту надають болгарські дослідники С. Влахов і С. Флорин, у результаті загальна схема їх класифікації реалій виглядає наступним чином [3, с. 84]:

1. **Предметний поділ** (*географічні, етнографічні (побут, праця, мистецтво та культура, етнічні об'єкти), суспільно-політичні (адміністративно-політичний устрій, органи влади, суспільно-політичне життя, воєнні реалії)*);
2. **Місцевий поділ** (*у площині однієї мови, у площині двох мов*);
3. **Часовий поділ** (*у синхронічному та діахронічному плані*);
4. **Перекладацький поділ.**

У своїй практиці перекладач часто стикається з проблемами, що виникають при перекладі мовних реалій. Науковці пропонують безліч різноманітних стратегій щодо перекладу цих культурно-маркованих одиниць.

Р. Зорівчак, знаний філолог та перекладознавець, авторка книги «Реалія і переклад», займається саме дослідженням неперекладного в англійських перекладах української прози та пропонує дев'ять таких способів: комбінована реномінація, дескриптивна перифраза, транскрипція (транслітерація), ситуативний відповідник, калькування, гіперонімічне перейменування (генералізація), транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення (синонімічна заміна) та контекстуальне тлумачення реалій [4, с. 84-150].

1. ***В гарячий літній день у полонині рядами овечки лежали...*** [7, с. 282].

У даному випадку особливої уваги потребує слово «полонина», іншою мовою його можна передати за допомогою терміносполучення, яке б пояснювало його значення, тобто за допомогою перифрастичного перекладу: «**полонина**» - «**a mountain meadow**»:

- On a hot summer day the lambs lay in rows in a mountain meadow...*

Іншим варіантом перифрази виступає комбінована реномінація, ефективний, але досить багатослівний спосіб максимальної передачі семантики реалій, пов'язаний з лінійним розширенням тексту: **трембіта – trembita (mountain horn – a folk wind instrument of Ukrainian mountaineers in the form of a long wooden horn two or three metres long)**.

Варіантом перифрази також є контекстуальне тлумачення реалій – це такий вид відтворення семантико-стилістичних функцій реалій, який нерозривно пов'язаний із цілісністю художнього тексту і полягає в роз'ясненні суті реалій у найближчому контексті: ***Озеро було під опікою Морани, богині смерті – The lake was under the protection of Morana, the goddess of death.***

2. ***Але в тій хвилі блиснув меч Тугара Вовка понад Максимовою головою, грізна, вбійча рука Бурунди враз із топором, відтята одним замахом від рамені, впала, оббризкана кров'ю, мов сухе поліно, в воду*** [7, с. 398].

Зазвичай власні імена та прізвища передають в мові перекладу якомога точнішим відповідником через запис звучання слів, такі перекладацькі прийоми називають транскрипцією та транслітерацією. Ці слова, що в лексикології виступають екзотизмами, специфічно інформативні: автори оригінальних творів прив'язують їх до певної соціогеографічної чи локальної зони: ***But in that very moment, Tugar Vovk's sword flashed over Maxim's head, and the dreaded, killing Burundi's hand along with his ax, taken with one slash from the arm, fell, spattered in blood, into the water like a dry log.***

3. ***Сільрада – це двоповерховий будинок з різними кімнатами на першому поверсі і великою приймальною залою на другому, з бічними кабінетами і великим холлом посередині*** [5, с. 265].

При відтворенні реалії «сільрада» доречно скористатись методом повного калькування, який передбачає поелементне відтворення структурно-семантичної моделі мови джерела матеріальними засобами мови сприймача: ***A village council is a two-storied house with various rooms on the first floor and a large reception hall on the second floor, with side cabinets and a large hall in the middle.***

Розглянувши на прикладах окремі способи перекладу неперекладного, тобто слів-реалій, можна зробити висновки про те, чим керується перекладач, коли вибирає той чи інший прийом при перекладі, що у свою чергу зумовлюється їх лінгвістичною сутністю. Лінгвістична сутність реалій передбачає наявність певної сукупності ознак, за якими вони відмежовуються від інших одиниць мовної системи, а саме: національної самотності, унікальності, безеквівалентності.

Вибір перекладацьких стратегій при перекладі реалій зумовлюється рядом факторів: цільова аудиторія, жанрові та текстові рамки твору та важливість культурно-історичного терміну. Перекладацьке рішення залежить від рівня культурного та національного забарвлення, яке перекладач прагне відтворити у цільовому тексті.

Література

1. Бурбак О. Ф. Реалія та способи визначення її лінгвістичного статусу // Іноземна філологія, 1985. – С. 68-69.
2. Волошина А. Безеквівалентна лексика близькоспоріднених мов: проблема семантичної структури / А. Волошина // Наукові записки. – Випуск XXVI. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2000. – С. 56-64.
3. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе / Влахов С., Флорин С. – М.: Международные отношения, 1980. – 340 с.
4. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – С. 84-150.
5. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія і практика перекладу [нім.]: Підручник для ВНЗ / Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с.
6. Томахин Г. Д. Прагматический аспект лексического фона слова / Г. Д. Томахин // Филологические науки. – 1988. – № 5. – С. 82-86.
7. Франко І. Я. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. – Київ : «Наукова думка», 1978. – Т. 16.

Федоренко К. С.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Грищенко К. В., викладач кафедри ГРФП СНУ ім. В. Даля

ПЕРЕДАЧА ЕМОЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ (НА ПРИКЛАДІ КАЗКИ АНТУАНА ДЕ СЕНТ-ЕКЗЮПЕРІ «МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ»)

Проблема перекладу дитячої літератури завжди була і залишається однією з актуальних проблем в галузі перекладознавства. **Актуальність** даної роботи обумовлена частою появою нових перекладів дитячих творів, які, безумовно, потребують спеціальної уваги, адже не можна не враховувати специфіку цільової аудиторії. **Мета** даної роботи – показати важливість відтворення емоційного компоненту при перекладі дитячої літератури.

Однією з найважливіших та невід'ємних частин у дитячій субкультурі є дитяча художня література. Вона впливає на особистий розвиток дитини, її бачення світу. І. Н. Арзамасцева, С. А. Ніколаєва у своїх дослідженнях зазначають, що дорослі, зазвичай, сприймають дитячу літературу як факультативну та несуттєву частину від загальної літератури, але для дітей вона представляє самостійну цінність [2, с. 4].

Одним з важливих аспектів при перекладі дитячої літератури є відтворення емоційного компоненту. Емотивна функція втілює бажання автора твору вплинути на емоційну сферу психіки дитини.

Et j'étais fier de lui apprendre que je volais. Alors il s'écria :

– Comment ! tu es tombé du ciel ?

– Oui, fis-je modestement.

– Ah ! ça c'est drôle... [5, с. 13].

І я з гордістю пояснив йому, що вмю літати. Тоді він вигукнув:

– Як! Ти впав з неба?

– Так, – скромно відповів я.

– О, це цікаво! [1, с. 13].

У цьому прикладі автор завдяки емоціям прагне виразити здивування, але водночас і зацікавлення героя твору, який з нетерпінням чекає пояснень від свого співрозмовника.

«Il ne put rien dire de plus. Il éclata brusquement en sanglots. La nuit était tombée. J'avais lâché mes outils. Je me moquais bien de mon marteau, de mon boulon, de la soif et de la mort. Il y avait, sur une étoile, une planète, la mienne, la Terre, un petit prince à consoler! Je le pris dans les bras. Je le berçai. Je lui disais: « La fleur que tu aimes n'est pas en danger... Je lui dessinerai une muselière, à ton mouton... Je te dessinerai une armure pour ta fleur... Je... » [5, с. 31].

«Більше він нічого не міг сказати. Він раптом заплакав. Стемніло. Я відклав інструменти. Смішно було думати про молоток, про гвинт, про спрагу та смерть. На цій зорі, на планеті – на моїй планеті, Землі – був маленький принц, якого треба заспокоїти! Я взяв його на руки. Гойдав його. Я казав йому:

– Квітці, яку ти любиш, не загрожує ніяка небезпека... Я намалюю твоєму баранцеві оброть... Намалюю для твоєї квітки броню... Я...» [1, с. 27].

Саме в цьому прикладі можна побачити, як автор намагається передати сукупність відчуттів жалю, співчуття до маленького принца, а також, розгубленості.

Розглянемо приклад, в якому демонструється, що емоції також можна передавати більш простими та зрозумілими словами: дитина, яка читатиме цей текст з легкістю зрозуміє, що в цю хвилину відчував герой.

Puis il se dit encore: «Je me croyais riche d'une fleur unique, et je ne possède qu'une rose ordinaire. Ça et mes trois volcans qui m'arrivent au genou, et dont l'un, peut-être, est éteint pour toujours, ça ne fait pas de moi un bien grand prince...» Et, couché dans l'herbe, il pleura [5, с. 76].

А потім він ще сказав собі: «Я думав, що маю таке багатство – єдину в світі квітку, а то звичайнісінька троянда. Проста троянда і три вулкани, які сягають мені до колін і з яких один погас, можливо, назавжди – цього замало, щоб бути великим принцом...» І, повалившись на траву, він заплакав [1, с. 66].

Не менш важливими елементами для вираження більшої виразності та емоційності є вигуки, які часто трапляються у тексті. Вони можуть перекладатися відповідними за змістом еквівалентами: – Hein ! – що?; – Ah ! ça c'est drôle... – О, це цікаво!; «Comme c'est joli» – «Ото краса!»; – C'est exact ! – Ну як же!

При передачі емоційного компонента не слід нехтувати й інтонацією. Інтонація – це ритміко-мелодійний лад мови, послідовна зміна висоти тону, сили й часу звучання голосу, що відбиває інтелектуальний та емоційно-вольовий зміст мовлення [3].

Інтонація широко застосовується в літературних творах, у тому числі й дитячих. Вона надає тексту емоційний тон і припускає вибір тієї чи іншої інтонації при читанні вголос. У нашому випадку, читання вголос є основним способом сприйняття літератури дітьми певного віку.

Таким чином, питання має ставитися не про передачу інтонації засобами іншої мови, а про створення перекладу, який за всіма своїми особливостями – і лексичними, і синтаксичними, за характером переходів від одного емоційного забарвлення до іншого і за своїм членуванням на смислові та композиційні відрізки – допуслав би таку ж ступінь природності, жвавості, емоційної насиченості при читанні вголос, наскільки це можливо відносно оригіналу [4].

Узагальнюючи вищезазначене, можна сказати, що передача емоційного компонента при перекладі дитячої художньої літератури є дуже важливим фактором. Передача емоційного компонента не є основною перекладацькою операцією, але якщо не скористатися цим прийомом при перекладі, то він не може стати повноцінним.

Література

1. Антуан де Сент Екзюпері Маленький принц: Для мол. шк. віку / Мал. автора; Пер. з фр. А. Д. Жаловського; [Післяслово О. М. Федосенка]. – К.: Веселка; Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – 70 с.: іл.
2. Арзамасцева И. Н. Детская литература: учебник для студ. учреждений высш. проф. Образования / И. Н. Арзамасцева, С. А. Николаева. – 8-е изд., испр. М.: Издательский центр «Академия», 2012. – 576 с.
3. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980.
4. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Для институтов и факультетов иностр. языков. Учеб. пособие. / А. В. Федоров. – 5-е изд. СПб.: Филологический факультет СПбГУ; М.: ООО Издательский Дом «ФИЛОЛОГИЯ ТРИ», 2002. – 416 с.
5. Antoine de Saint -Exupéry Le Petit Prince / [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу:
http://www.cmls.polytechnique.fr/perso/tringali/documents/st_exupery_le_petit_prince.pdf

Ялова А. А.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Грищенко К. В., викладач кафедри ГРФП СНУ ім. В. Даля

АНГЛІЦИЗМИ У ФРАНЦУЗЬКИХ ЗМІ

За останні десятиліття англійська мова набула статус однієї з найпоширеніших мов світу та все більше почала впливати на мови інших народів. Англійські запозичення вже увійшли до повсякденної лексики більшості мов. Французька не стала винятком. Засоби масової інформації відіграють чи першу роль в появі англіцизмів. Саме це і зумовлює **актуальність** даної роботи. **Мета** – виявити причини появи англіцизмів у французьких засобах масової інформації.

Англiцизм (також англiзм) – рiзновид мовного запозичення: слово, його окреме значення, вислiв тощо, якi запозиченi чи перекладенi з англiйської мови, також утворенi за її зразком [1]. Iснує декiлька причин появи цих неологiзмiв. Англiйська мова– мова мiжнародних та дипломатичних вiдносин, вона використовується у всiх мiжнародних установах (ООН, ЮНЕСКО,ЕС,ОБСЕ та iн.). Друга причина це розвиток iнновацiйних технологiй: телебачення, радiо, iнтернет, перiодичнi видання, кiно мають грандiозний вплив на сучасну французьку мову. З цього можна виокремити третю причину- це недосконала робота журналістів та перекладачiв. Дуже часто англiцизми виникають через неквалiфiкованих перекладачiв, в основному тих, якi працюють у ЗМІ. На думку французького лiнгвіста М. Кеслера, завдання перекладача полягає в тому, щоб правильно передати iншомовну думку, оскiльки вiн, як користувач мови, створює мовну норму, яку потiм будуть наслiдувати iншi носiї мови . I переклад не мав би такого впливу на процес англiзацiї французької мови, якби вiн був зробленим фахово. Але не завжди перекладачевi вдається знайти еквiвалент в мовi реципiєнта, адже у наш час високорозвинених технологiй з'являється велика кiлькiсть нових термiнiв, у яких ще немає вiдповiдникiв у французькiй мовi (cyberspace, crypto-monanaie). Саме через це у словнику новiтнiх технологiй, безперечно, переважає англiйська мова, крiм деяких виняткiв, коли йдеться: 1) про термiни, якi вже давно мали французькi еквiваленти i тлумачення яких вiдповiдає змiсту їх англiйського варiанта (clavier, souris, écran, mémoire, touche, interactivit , serveur, etc.); 2) про деякi iншi лексеми, для яких французькi мовознавцi змогли швидко створити вiдповiднi еквiваленти (logiciel, traitement de texte, base de donn es, police, etc.); 3) про деякi термiни, фонетичне оформлення та семантичне навантаження яких повнiстю вiдповiдають французькому новоутворенню, що має замiнити англiйське слово (disque dur, disquette, disque compact, etc.).

Неможливо не згадати про термiн «le franglais», який вперше увiв у своїй статтi у журналі «FranceSoir» вiдомий французький граматист Макс Рат. Цей термiн позначає поєднання англiйської та французької мов та був популярний у французьких ЗМІ у 60-80 рр. ХХ столiття. Франглiйська, як її ще називають, i зараз не полишає свого мiсця у французьких ЗМІ, а також у повсякденному мовленнi людей.

Французи усiяко намагаються захистити свою мову вiд англiцизмiв та iнших запозичень, саме тому влада розпочала масштабнi заходи щодо захисту чистоти мови. Чи не найвiдомiшим законом є закон Тубона (№ 94-665 вiд 4 серпня 1994 р., пов'язаний iз вживанням французької мови), який був логiчним продовженням державної мовної полiтики i замiнив вiдповiдний закон 1975 р. (№ 75-1349 вiд 31 грудня 1975 р.).

Однак цi захиснi заходи, що тривають i в наш час, не запобiгають проникненню англiцизмiв у французьку мову. Вiдкритий доступ соцiальних мереж, поглиблення мiжнацiональних обмiнiв сприяють появи англiйських запозичень. Глобалiзацiя, звичайно, не обходить стороною засоби масової iнформацiї. Незважаючи на прохання поважних полiтичних персон та громадських активiстiв зберiгати чистоту французького мовлення, журналісти все одно використовують англiцизми у своїх публiкацiях (bad buzz, fake news, escarpines eighties, look, shopping mode).

Отже, для уникнення англiцизмiв у засобах масової iнформацiї, треба ретельнiше перекладати матерiали, та бiльш ретельно ставитися до пошукiв еквiвалентiв у мовi перекладу. Адже завдяки ЗМІ цi запозичення потрапляють до повсякденної лексики, тим самим псуючи чистоту та красу французької мови.

Література

1. Англiцизм / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D1%96%D1%86%D0%B8%D0%B7%D0%BC>.
2. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ : ВПЦ «Київський університет». – Вип. 39. – 2005. – 62 с. – С. 4-6.
3. Новіцька Ю. Англiцизми у традиційному та сучасному французькому масмедійному дискурсі / Ю. Новіцька // Вісник Львівського університету. Серія : Іноземні мови. – 2014. – Вип. 22. – С. 120-126. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_in_mov_2014_22_18.
4. Рубан В. О. Позамовні чинники англiкомовних запозичень у сучасній французькій мові / В. О. Рубан // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. – 2015. – Вип. 15. – С. 126-128.
5. Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького національного університету : зб. наук. праць. – Вип. 9 / ред. : Ж. В. Колоїз (відп. ред.), П. І. Білоусенко, В. П. Олексенко та ін. – Кривий Ріг, 2013. – 736 с. – С. 304-311.

Секція 5. Зарубіжна література і порівняльне літературознавство

Афоніна А. Ф.

Луганській національний університет імені Тараса Шевченка
Плотнікова-Лісайчук Г. А., ас. кафедри світової літератури та російського
мовознавства ЛНУ ім. Т.Шевченка, к. філол. н.

«ЧАЙНА ЛІТЕРАТУРА» ПЕРІОДУ ДИНАСТІЇ ТАҢ: ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Династія Тан стала періодом розквіту чайної культури в Китаї та становлення так званої «чайної літератури» 茶文学, котру зазвичай не виділяють в окремий жанр, хоч вона й повсякчас привертає увагу дослідників китайської літературної та мистецької спадщини. «Чайна література» включає в себе будь-які художні твори, у яких фігурують чай чи атрибути чайної культури. За формою це можуть бути як прозові, так і поетичні твори. Особливим багатством та різноманіттям вирізняється поетична спадщина Тан – тут присутні практично всі поетичні форми, що були поширені в цей період, від віршів старого стилю 古诗 до вибагливих віршів у формі піраміди 宝塔诗, наприклад відомий «Вірш про чай від одного ієрогліфа до семи» «一字至七字诗茶» авторства Юань Чженя. Китайські дослідники нараховують десятки творів чайної літератури в найвідоміших танських поетів, серед них Лі Бо, Ду Фу, Лі Шан-інь, Бо Цзюйї та інші. Тематика таких творів також дуже різна – від суто побутових описів чаепиття в повсякденному житті, чайної церемонії, процесів його вирощування, збирання та обробки до оспівування життя та вчинків «чайного святого» Лу Юя.

Актуальність дослідження. «Ча цзін», або «Чайний канон», – важлива складова культурної спадщини Танського Китаю. Він є не тільки пам'яткою чайної традиції, що з часом поширилася на сусідні країни, а й цінним художнім твором, що заклав початок написанню цілої низки «чайних книг» та «чайної літератури». При цьому для західного читача цей текст досі залишається не повністю доступним. Причиною цього є не брак перекладів європейськими мовами та не їхня якість, а складність оригінального тексту для інтерпретації та сприйняття культурного та історичного підтексту.

Слід відзначити, що «Чайний канон» Лу Юя відіграв не тільки важливу роль у популяризації та подальшому дослідженні й розвитку чайної культури в Китаї та за його межами, а й став самостійним літературним надбанням, що дало поштовх до створення цілої низки нових творів чайної літератури в наступні століття. Крім того, «Чайний канон» дав поштовх для стандартизації термінології в цій сфері, зокрема закріпив уживання ієрогліфа 茶 на позначення чаю, котрий зберігся в китайській мові до наших часів, на відміну від десятка інших аналогічних термінів, котрі наразі перейшли в статус архаїзмів.

«Чайний канон» та його переклади європейськими мовами не мали великого значення для поширення чайної культури на Заході. Однією з причин цього, безсумнівно, є надзвичайна складність перекладу подібних текстів з дотриманням усіх стилістичних, мовних, культурних, естетичних та історичних особливостей тексту. Втрата більшості нюансів оригінального тексту при перекладі є неминучою. Без відповідних коментарів численних тлумачень і пояснень навіть найкращі з художньої точки зору переклади є неповними, а більш розлогим та детальним перекладам, що

наближаються до оригінального тексту за змістом, відчутно бракує таких елементів, як ритм, милозвучність та деяка поетичність авторства Лу Юя. Навіть переклад самої назви твору виявився непростим завданням для англомовних перекладачів – існує декілька варіантів, від простої транслітерації на пінїні “Cha jing” або “Cha ching” за системою Вейда-Джайлза до більш поширених “The Classic of Tea”, “Tea Classic”. Крім того, існує кілька альтернативних варіантів: “The Book of Tea”, “The Tea Sutra” [12, с. 31].

Типовою проблемою перекладу є передача пасажів про п’ять елементів та вісім триграм у четвертому та п’ятому розділах «Чайного канону», що потребують розгорнутих пояснень щодо традиційної китайської космогонії та філософсько-релігійних вчень. Деякі з китайських фахівців наголошують на необхідності не тільки приміток та коментарів з поясненнями до окремих слів та уривків, а й обов’язкових ілюстрацій, що можуть дати читачам правильне розуміння оригінального тексту [10, с. 23].

Водночас переваженість тексту великою кількістю пояснень та посилянь допустима скоріше в академічних виданнях перекладу, оскільки повноцінні тлумачення (оригінальні авторські, коментаторські та перекладацькі) разом складають більший за обсягом текст, ніж оригінальний твір Лу Юя, та спрощують його художню цінність, приховуючи емоційний та ліричний підтекст.

Література

1. Lu Yu. *The Classic of Tea. (Intro & Translation By Francis Ross Carpenter)*. Boston, MA: Little, Brown & Co. 1974.
2. Чень Чуань. 陈椽。《茶叶通史》，北京：农业出版社，1984.
3. Дін Ішоу. 丁以寿。《中华茶艺》。合肥：安徽教育出版社，2008.
4. Дун Шутін. 董书婷。《茶经》中的禅宗思想以及翻译补偿研究。大连理工大学，外国语言学及应用语言学，2013, 04.
5. Ду Хуаньмей. 都焕梅。《茶经》英译和茶文化传播分析。福建茶叶，2016, 10.
6. Го Цзін. 郭婧。《茶经》的美学意蕴及英译解读。福建茶叶，2016, 7.
7. Лу Юй, Чжан Фанци. 陆羽, 张芳赐。《茶经》浅释。云南人民出版社，1981.
8. Оуян Сюнь. 欧阳勋。传播世界的陆羽《茶经》。农业考古，2017, 5.
9. Оуян Сюнь. 欧阳勋。论《茶经·一之源》。农业考古，2016, 3.
10. У Дунлян. 吴栋梁。茶文化典籍翻译的技巧分析。福建茶叶，2017, 12.
11. Ся Тао. 夏涛。《中华茶史》。合肥：安徽教育出版社，2008.
12. Чжан Лічжоу. 张莉洲。《茶经》英译策略及茶文化传播。福建茶叶，2017, 12.
13. Чжан Ці. 张琦。茶文化海外传播中的《茶经》翻译研究——以接受理论为视角福建茶叶，2017, 03.

Дзюба А. А.

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля
Игошев К. М., преподаватель кафедры ГРФП ВНУ им. В. Даля

СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ПРИЕМЫ В РАССКАЗЕ ДЖЕКА ЛОНДОНА «ЗОЛОТОЙ КАНЬОН»

Джек Лондон – американский писатель, наиболее известен как автор приключенческих рассказов и романов. «Американские академические истории литературы, как правило, не удостаивали Джека Лондона отдельным портретом, ограничиваясь лишь упоминаниями, сжатой общей, как правило, очень односторонней концепцией творчества писателя, иногда более или менее развернутым анализом его конкретных произведений или его творчества в целом» [1, с. 326].

Большинство произведений Джека Лондона имеют автобиографический характер, основаны на личном опыте. Например, Джек Лондон был на Клондайке во время «золотой лихорадки». Но самым большим кладом, который он увез оттуда, были его впечатления и воспоминания, ставшие основой цикла его «Северных рассказов». Дж. Тутлтаун в своей статье упоминает: «В 1897 году Джек Лондон отправился с большой группой людей к Клондайку и попытался нажить состояние промывая золото. Но из-за цинги он вынужден был вернуться в Калифорнию уже в следующем году. Его здоровье было подорвано, а в его карманах не было и щепотки золотой пыли. Хотя, подобно Марку Твену, он и не разбогател на этом, Лондон все же обнаружил там новый материал для художественной литературы – тяжелые условия жизни лесорубов и золотоискателей Крайнего Севера» [3, с. 291].

Актуальность темы обусловлена недостаточной изученностью стилистических приемов в рассказах Джека Лондона. Единство автобиографии и творчества, использование разнообразных стилистических приёмов, ориентированных на увлекательность, – аспекты, требующие современного прочтения и серьезного изучения.

Цель данной научной статьи – изучение функций стилистических приемов в рассказе Джека Лондона «Золотой каньон». Для достижения этой цели мы считаем необходимым выполнить следующие задачи:

- привести примеры наиболее характерных стилистических приемов, используемых автором в данном рассказе;
- выявить функции подобных приемов;
- сделать выводы относительно влияния стилистических приемов на стиль и общую атмосферу рассказа.

Рассказ Джека Лондона «Золотой каньон» принадлежит к циклу «Северных рассказов». Герои произведения попадают в экстремальные условия, в которых раскрывается суть их характера, а именно: разумность и хитрость старателя Билла и подлость другого старателя. Подлость другого старателя заключалась в том, что он выстрелил Биллу в спину и хотел завладеть его золотом. А смекалка и хитрость Билла проявились в том, что он притворился мертвым после выстрела, а как только незнакомец-старатель спрыгнул в яму, Билл убил его.

Стилевой доминантой произведения Джека Лондона «Золотой каньон» является описательность. Автор мастерски передает суровую красоту северной природы в этом рассказе: “It was the green heart of the canyon, where the walls swerved back from the rigid plan and relieved their harshness of Line by making a little sheltered nook and filling it to the brim with sweetness and roundness and softness. Here all things rested. Even the narrow

stream ceased its turbulent down-rush long enough to form a quiet pool” [4]. В нашем переводе этот фрагмент звучит следующим образом: «Это было зеленое сердце каньона. Горы раздвинули здесь свою неприступную гряду, смягчили суровость очертаний и образовали укрытый от глаз уголок, наполненный до краев нежностью, сладостью и тишиной. Здесь все пребывало в покое. Даже неширокий ручей умерял свой неугомонный бег, разливаясь тихой заводью»¹.

Для создания стилистической выразительности Лондон использует различные стилистические приемы: сравнение, эпитет, повторение.

Автор использует сравнение: “And far beyond, **like clouds upon the border of the slay**, towered minarets of white, where the Sierra's eternal snows flashed austere the blazes of the sun” [4] – «А еще дальше, **напоминая облака на горизонте**, возносились белые минареты гор, где вечные снега Сьерры сурово отражали солнечное сияние». “**The grass was young velvet**” [4] – «**Трава была словно бархат**». “Then he stole across the tiny meadow, pausing once and again to listen, and faded away out of the canyon like a **wraith**, soft-footed and without sound” [4] – «Затем он стал медленно прокрадываться по маленькой лужайке, время от времени останавливаясь, чтобы прислушаться, и, **как призрак**, бесшумно и мягко ступая по траве, исчез в зеленой чаще, окружающей ущелье». “Ideas chased across his face like **wind-flaws** across the surface of a lake” [4] – «Мысли пробежали по его лицу, точно **волны** по поверхности озера». “Like a **shepherd** he herded his flock of golden specks so that not one should be lost” [4] – «**Как пастух**, он любовно собирал свое стадо золотых крупинок, тщательно следя за каждой из них». Функция сравнения (simile) состоит в придании тексту образности и выразительности с помощью сравнения внешне схожих предметов и/или явлений.

В произведение встречается эпитет: “Also, they were **laughing and merry eyes**, within them much of the naiveté and wonder of the child; and yet, in an unassertive way they contained much of calm self-reliance and strength of purpose founded upon self-experience and experience of the world” [4] – «Это были **веселые, смеющиеся глаза**, в которых таилось много чисто детской наивности и удивления; вместе с тем была в них большая доза самоуверенности и твердой воли, основанной на житейском опыте и знании собственных возможностей». “**Jumping dandelions** and happy hollyhocks, but that smells good to me!” [4] – «Ну и нравится же мне ваш аромат, **веселые одуванчики** и счастливые мальвы!» Функция эпитета состоит в том, что он привлекает к объекту внимание, характеризуя его с непривычной стороны и выделяя его отличительные черты.

Джек Лондон использует повторение: “Sufferin' Sardanopolis!” he cried. “**Lumps an' chunks of it! Lumps an' chunks of it!**” [4] – «Ёлки-палки! – воскликнул он. – Да ведь здесь его **целые глыбы! Целые глыбы!**» Повторение здесь используется с целью усилить эмоциональную окраску фрагмента речи, сделать акцент на огромном количестве золота вокруг. “**He shot me in the back**, the measly skunk! **He shot me in the back!**” [4] – «Ах, экий мерзавец! **В спину** стрелять мне вздумал! **В спину!**» Здесь повторение служит для того, чтобы подчеркнуть, усилить эффект от подлого предательства, совершенного старателем.

Таким образом, мы проанализировали стилистические приемы в рассказе Джека Лондона «Золотой каньон» и пришли к таким выводам: в рассказе используются многочисленные стилистические средства, функция которых заключается в создании яркого образа главных героев рассказа – старателя Билла и подлого старателя-незнакомца, а также для придания тексту яркости и ощущения правдоподобия и реализма. Автор использует сравнение для придания тексту образности и

¹ Здесь и далее перевод наш (А. Д.)

выразительности. Эпитеты привлекают к объекту внимание, характеризуют его с непривычной стороны и выделяют в нем неожиданные черты. Повторения используются в данном произведении не случайно, а для акцентуации, усиления эмоционального эффекта высказываний. Стилиевой доминантой произведения Джека Лондона «Золотой каньон» является описательность, которая имеет целью погрузить читателя в яркий мир приключений. В целом, функции стилистических приемов весьма многообразны, и с их помощью Джек Лондон создает свой собственный, уникальный писательский стиль.

Литература

1. Денисова Т. Н. Джек Лондон / Денисова Т. Н. // История литературы США. – М.: ИМЛИ РАН, 2009. – Т. 5. – С. 326-389.
2. Лондон Джек. Золотой каньон / Лондон Д. // «Костёр» и другие лучшие рассказы. – М.: Эксмо, 2017. – 336 с.
3. Tuttle town, James W. Jack London in His Short Stories. *The Hudson Review* 47, 2 (Summer 1994). – pp. 291-298. – Режим доступа: <http://www.jstor.org/stable/3852287>.
4. Jack London. All Gold Canyon. – Режим доступа: <http://www.online-literature.com/london/49/>.

Мехрабова Р. А.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Літвінова М. М., доц., зав. кафедри ГРФП СХУ ім. В. Даля, к. філол. н.
Ігошев К. М., викладач кафедри ГРФП СХУ ім. В. Даля

ВПЛИВ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ ТА ФАКТІВ НА ТВОРЧІСТЬ ВАЛЬТЕРА СКОТТА

Актуальність поданих тез полягає в тому, що одним із провідних факторів, які впливають на творчість письменника є історичні події, постаті та факти. З цього письменники беруть своє натхнення та сюжети для майбутніх творів. Насправді, історія це одне із найбагатших та найцікавіших джерел для створення справжнього літературного шедевр.

Мета роботи – провести аналіз літературних персонажів і порівняти їх із історичними постатями. Матеріалом для порівняльного аналізу є історичні джерела та художні твори.

Англійська література вважається однією із найбагатших у світі. Англійські письменники багато років створювали літературні шедеври, які пройшли крізь час і досі висвітлюють актуальні проблеми людства у своїх сюжетах. Вагомий внесок в англійську літературу зробили ті письменники, які не є англійцями, наприклад, Едгар Алан По був американцем, Джеймс Джойс – ірландцем, Роберт Бернс – шотландцем.

На сьогоднішній день нам важко уявити англійську літературу без таких відомих «титанів», як Вільям Шекспір, Оскар Уайльд, Едгар Алан По, Чарльз Діккенс, Вальтер Скотт та інші. У поданих тезах ми звернемо увагу на письменника, якому славу принесли твори, зосереджені на історичних подіях та постатях. Це Вальтер Скотт і його відомий історичний роман «Айвенго».

Вальтер Скотт – не тільки письменник, а ще й історик, що «воссресив» події минулих епох, показавши їх з нового боку, відкривши те, чого раніше не помічали. Він дуже вміло розбирається у справжній людській суті і точно знає, що на серці у людини. Інтерес Вальтера Скотта до минулого обумовлений прагненням краще розібратися у

сьогоденні, виявити закономірності, за якими розвивається людська історія, і припустити, що може нас чекати у майбутньому. Це все дуже помітно у його творах, а особливо – в «Айвенго».

Історичний роман «Айвенго» розповідає історію зовсім зеленого лицаря-юнака, котрий таємно від усіх повернувся із Хрестового походу на Батьківщину, а потім за волею батька позбавлений спадкоємства, був вимушений відстоювати свою честь, ім'я та кохання до прекрасної леді Ровени. І допоможуть йому у цьому король Річард Левине Серце та розбійник Робін Гуд.

Річард Левине Серце, король Англії, у романі Скотта спочатку постає як звичайний мандрівний лицар, в якому не так легко впізнати одного з наймогутніших монархів Європи. Образ Річарда, з одного боку, достатньо далекий від історичної правди (прикрашений В. Скоттом, він виглядає як справжній зразок істинного лицаря), але з іншого боку, саме його жага подвигів і пригод є величезним недоліком для правителя, який несе неймовірну відповідальність за велику державу. Річард, наприклад, готовий був битися з тамплієром Буагільбером, абсолютно не замислюючись про свої обов'язки короля Англії.

Річарду ж протиставляється його рідний брат, принц Джон, який прагне захопити владу. Ось який портрет принца малює сам В. Скотт на сторінках роману «Айвенго»: «Навіть ті, хто зауважував у зовнішності принца виявлення свавільної зухвалості, крайньої зарозумілості й повної байдужості до почуттів інших людей, не могли заперечувати того, що він не позбавлений деякої привабливості, властивої відкритим рисам обличчя, правильним від природи й привченим вихованням до виразу привітності й люб'язності, які легко прийняти за природну простодушність і чесність. Такий вираз обличчя часто й безпідставно також приймають за ознаку мужності та щирості, тоді як під ним зазвичай приховуються безтурботна байдужість і розбещеність» [2, розділ VII].

Історично Річард відомий своєю розважливістю та вмінням тверезо оцінювати ситуацію. Він двічі піднімав повстання проти свого батька Генріха II. Примітним є ще те, що він майже увесь час свого правління провів за кордоном, а не у рідній країні і знаходився там лише півроку. Річард Левине Серце волів отримувати бажане своїм власним розумом, а не хитрістю та підступами, тому армія його шанувала і підтримувала. В творі він представлений надто імпульсивним, в той час як в дійсності цей правитель зважував кожне своє рішення, перш ніж почати діяти.

Принц Джон, зійшовши на трон, проявив себе як слабкий правитель, що не вмів керувати країною, – за це його прозвали Безземельним. Його репресивна політика і зростаючі податки призвели до конфлікту з баронами, і вони змусили його підписати Велику Хартію Вільностей (Магна Карта) в 1215 році. Пізніше він відрікся від неї, що стало причиною першої Баронської війни 1215-1217 років, під час якої він помер. Невміння керувати країною, постійний тиск на феодалів та неймовірне свавілля і спричинили це повстання, яке стало для нього фатальним.

Образ ватажка вільних стрільців Локслі, Робіна Гуда з Шервудського лісу, нав'язаний відомими англійськими народними баладами. Робін Гуд – це втілення бажань простих людей, які не мали влади і сподівались на захисника знедолених та пригноблених, який завжди брав гору над багатіями.

Робін Гуд – популярний персонаж балад та англійського фольклору. Достовірно невідомо, хто є прототипом цього персонажу в історії, а припущень дуже багато. Відомо, що він та його розбійники грабували багатіїв, а потім віддавали більшу частину награваного бідним родинам, які ледь животіли [1, с. 130-146].

Можна сказати, що цей твір показав нам вже відомих історичних постатей з нового боку, загострюючи увагу на тому, що людина може проявити себе по-різному у будь-якій ситуації.

Отже, проаналізувавши цей твір В. Скотта, ми можемо сказати, що в деякій мірі образи художнього твору перекликаються із історичними прототипами, але за законами жанру В. Скотту необхідно було прикрасити та дещо звеличити (або навпаки) образи відомих постатей. Виходячи з цього, можна дійти висновку, що неможливо відтворити достовірно правильний образ історичної постаті не прикрасивши його задля підвищення інтересу у читача до цього персонажу.

Література

1. Орлов С. А. Исторический роман Вальтера Скотта. – Горький: Изд-во Горьковского гос. ун-та, 1960. – 479 с.
2. Скотт В. Айвенго [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://javalibre.com.ua/java-book/book/2924047>.

Хворостяна Ю. В.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Федоренко С. В., проф. кафедри ТППАМ КПІ ім. І. Сікорського, д. пед. н.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АЛЮЗІЙ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Художня література багатопланова й різножанрова. Спираючись в основному на розважальний принцип, вона також часто підіймає важливі для світогляду людини й суспільства філософські, етичні та естетичні питання й теми. За способом зображення життя твори художньої літератури діляться на три літературні роди – лірику, епос і драму. Серед цих трьох варто виокремити епос. Епос, з давніх-давен, був найпоширенішим родом художньої літератури, оскільки включає в себе різноманітні жанрів, а саме: епопея, казка, легенда, оповідання, повість, поема, мемуари, роман. Останній з них, роман, через динамічну композицію та висвітлення важливих питань людства, став найпопулярнішим жанром ще у XVIII столітті, а у XIX – перетворився на головний жанр епосу.

Алюзія є одним з таких стилістичних прийомів, яким рясніють художні твори. О. О. Селіванова розуміє під алюзією «вияв текстової категорії інтертекстуальності, прийом художньої виразності, що змістовно збагачує текстову інформацію, створюючи численні асоціації за рахунок явного натяку на події, факти, реальних осіб, інші тексти, їх персонажів. Алюзія є виявом безперервної діалогічності текстопородження, зокрема художньої творчості. На відміну від ремінісценції, алюзія використовується як риторична фігура, що вимагає однозначного розуміння» [4, с. 25]. Однією з головних особливостей алюзії є те, що вона може залишитися непоміченою для читача, незнайомого із джерелом алюзії [3, с. 114]. Алюзії вносять свідомість у форму художнього твору та формують його основну ідею, а також проявляються як асоціативні зв'язки всередині тексту, беручи участь у об'єднанні різних частин твору. Також алюзії несуть функції, які визначають або доповнюють характеристику різних образів, характерів або обставин. Використання алюзій, надає творам цілісність і

закінченість, тобто має відношення до естетичної сторони твору [1, с. 36]. Основними ознаками алюзії є:

1) імпліцитність, тобто непряме, «приховане» вираження алюзією певного змісту;

2) двоплановість, що зумовлена наявністю в алюзії двох складових – денотата (об'єкта непрямого посилання) та репрезентанта (вербалізованого за допомогою слів чи висловлювання концепт, що викликає асоціацію);

3) цілеспрямованість, що відрізняє алюзію від цитати чи ремінісценції [2, с. 10].

Алюзійне слово, як і будь-яке інше слово, не можна розглядати просто як назву предмета або явища з навколишньої дійсності людини. Проходячи через свідомість людини воно набуває деяких специфічних рис, властивих даній національній суспільній свідомості. Останнє особливо важливо враховувати в процесі перекладу, коли створюється текст, максимально близький до оригіналу з еквівалентно підібраними значеннями слів на основі вміння розпізнавати різні відтінки лексичних одиниць і знання звичаїв, звичок, тонкощів відносин і психології народу - носія мови. Іншими словами, алюзію мало просто перекласти на іншу мову, необхідно зберегти той ефект, який досягається за допомогою її використання в тексті оригіналу. Очевидно, що це ставить ряд проблем не тільки перед лінгвістами і лексикографами, але і перед перекладачами.

Алюзія – складне і багатогранне явище, що потребує уваги в перекладі, оскільки від відображення її внутрішніх художніх ресурсів залежить правильне розкриття авторського задуму. Основною умовою реалізації механізму алюзії у перекладі є відомість її джерела, його включеність у вертикальний контекст учасників міжкультурної комунікації. У цьому разі алюзії можуть бути виявлені представником іншої культури і створити відповідну систему асоціацій. Складність відтворення алюзії у перекладі полягає в повній або частковій втраті її впізнаваності в цільовій культурі, що може стати на заваді розуміння авторської інтенції. Основне завдання перекладача при відтворенні алюзії – зберегти її асоціативний фон, забезпечити її впізнаваність реципієнтом, що має викликати в нього необхідні асоціації Копильна.

У тексті перекладу важливу роль відіграє його прагматика. Оскільки алюзія завжди культурно зумовлена, перед перекладачем спочатку виникає проблема її розпізнавання, а потім завдання підбору найбільш адекватної форми перекладу цього натяку. Прийоми перекладу алюзії слід вибирати, спираючись на основну вимогу: алюзію перекладають алюзією з метою збереження прагматичних компонентів інформації. Адже, основна умова, при якій діє механізм алюзій, це передбачувана загальновідомість джерела алюзії, його включеність в контекст, його загальнокультурна і національно-культурна значимість, що враховується при виборі прийомів перекладу алюзій на основі вимоги збереження прагматичних компонентів інформації.

Сучасні перекладачі намагаються не оминати алюзії при перекладі і передавати загальний зміст прихованого повідомлення читачу. Алюзивні омоніми широкої відомості загальнокультурного характеру передаються повними відповідниками, що утворюються транскодуванням: *Arcadia* – *Аркадія*, *Robin Hood* – *Робін Гуд*; традиційною передачею власної назви: *Gabriel* – *Гавриїл*, *Circe* – *Цірцея*; семантичними калькуваннями: *Cinderella* – *Попелюшка*. Найуживанішими способами при цьому є транскодування та традиційна передача власної назви [2, с. 32].

Додавання елементів при відтворенні алюзивних власних назв допомагає читачам однозначно зрозуміти алюзію, точно передати всі конотації; скороченими структурними варіантами власної назви: *Don Juan Tenorio* – *справжній донжуан*, якщо

певний компонент є зайвою інформацією, яка відволікає читача від базового ядра алюзії.

Для передачі алюзій широкої відомості використовують пояснювальний переклад чи перифраз, якщо транскодування не може забезпечити передачу актуалізованих елементів змістової структури: *But old Stradlater kept showing her in this Abraham Lincoln, sincere voice... (Salinger)*. - Але каналія Стредлейтер, чую, вже вмовляє її отим щиросердим, як у президента Лінкольна, голосом (О. Логвиненко).

Для передачі алюзій обмеженої відомості чи алюзій, які мають складний асоціативний ряд, найчастіше використовується транскодування з позатекстовим коментарем. Цей коментар може подаватися в примітках, у кінці тексту, в додатках. При застосуванні приміток визначається акцент культурної інформації, а також враховується поступове розширення кругозору читачів і з часом скорочується їхня кількість до базових культурних фактів [2, с. 44].

Загалом проблема виявлення і передачі непрямих алюзій є досить складною. Перекладач повинен бути обізнаний з історією, фольклором, літературою країни, з мови якої він перекладає. У нагоді можуть бути словники цитат та алюзій, а також лінгвокраїнознавчі словники та енциклопедії.

Таким чином, алюзії володіють значним стилістичним потенціалом, однак становлять труднощі при декодуванні. Для розуміння й інтерпретації створеного смислу необхідне проникнення не лише у текстову структуру твору, а й у його позатекстові площини, що вимагає ґрунтовної підготовки читача, широкої ерудиції і вміння сприймати культурно марковану інформацію поза її основним контекстом. Алюзія як складне і багатогранне явище потребує уваги в перекладі, оскільки від відображення внутрішніх художніх ресурсів цього стилістичного прийому залежить правильне розкриття авторського задуму. Часте використання алюзій у художньому тексті зумовлює дослідження алюзії надзвичайно важливим для кожного майбутнього перекладача. Оскільки мова та література поповнюється новими алюзивними словами та фразами постійно, використання цього прийому дає необмежену можливість для подальших досліджень.

Література

1. Гайдар В. П. Роль алюзії у створенні художності літературних творів / В. П. Гайдар // Наука в інформаційному просторі: матеріали VII Міжнар. Наук.-практ. Конф. (29-30 вересня 2011 р.) : у 7 т. – Дніпротетровськ, 2011. – Т.4 : Іноземні мови та регіознавство. Культурологія. Філологія. – С. 36-39
2. Копильна О.М. Відтворення авторської алюзії в художньому перекладі. – Автореферат дис. канд. наук – К., 2007. – 56 с.
3. Мамаева А.Г. Аллюзия и формы ее выражения а английской художественной литературе / А.Г. Мамаева // Сборник научных трудов МГПИИЯ им. М. Тореца. – 1976. – №8. – С. 114–120.
4. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е. А. Селиванова. – К.: Брама, 2004. – 335 с.

Ярошенко Т. И.

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля
Игошев К. М., преподаватель кафедры ГРФП ВНУ им. В. Даля

ОБРАЗ СОБОРА ПАРИЖСКОЙ БОГОМАТЕРИ В РОМАНЕ В. ГЮГО «СОБОР ПАРИЖСКОЙ БОГОМАТЕРИ»

Нотр-Дам де Пари или Собор Парижской Богоматери известен всему миру благодаря знаменитому французскому драматургу, писателю Виктору Гюго, который внес его образ в свой бессмертный роман «Собор Парижской Богоматери». Этот роман стал одним из самых важных в его творчестве и написан им не просто так: В. Гюго ставил перед собой цель – разжечь любовь парижан, да и вообще французов к этому памятнику архитектуры и пытался её достичь. И у него это получилось – жители Парижа полюбили Собор, и он стал символом национальной гордости, символом борьбы за свободу и независимость. Именно об этом и писал Гюго: «Собор Парижской Богоматери как раз и является примечательным образцом подобной разновидности... Каждая сторона, каждый камень почтенного памятника – это не только страница истории Франции, но и истории науки и искусства...» [1, с. 87] Любовь парижан к Собору Парижской Богоматери возросла настолько, что во времена Великой Французской революции (1789-1799), они готовы были отдать последние франки Максимилиану Робеспьеру – вождю Революции, лишь бы тот не сносил их святыню.

Строительство Собора длилось почти два века и это, как не удивительно, пошло ему на пользу. За время строительства архитектурные стили сменяли друг друга: изначально доминировал романский, а потом стал преобладать готический стиль. И именно в готическом стиле изобразил Собор Виктор Гюго в своей книге.

В центре романа герои, продуманные автором до мельчайших деталей: цыганка Эсмеральда, архидьякон Нотр-Дам де Пари Клод Фролло, его ученик, горбун-звонарь – Квазимодо, капитан королевской армии Феб-де-Шатопер, а также, разумеется, самый главный персонаж, объединяющий их всех – сам французский собор.

Идея Автора создать сюжет именно вокруг Собора вполне логична – она в полной мере показывает, насколько Гюго увлекался старинной архитектурой и выступал в защиту средневековых памятников и святынь. В. Гюго часто посещал Собор, когда прогуливался по старому Парижу в компании своих друзей – писателя Шарля Нодье и художника Эжена Делакруа. Во время одной из прогулок он познакомился с первым служителем Собора – священником Эгже, и именно он стал прототипом Клода Фролло.

В третьей книге романа первая глава так и называется «Собор Парижской Богоматери». Именно в ней автор в литературной, искусной форме описывает Собор, показывает всю его пышность, величие и красоту. Но с другой стороны именно в этой части книги В. Гюго возмущается тем как разрушается Собор, как исчезает легендарная святыня из-за того, что люди её не берегут: «Кто вырубил посреди центрального портала новую незаконную стрельчатую арку... Кто отважился поместить туда безвкусную, тяжелую резную дверь в стиле Людовика XV рядом с арабесками Бискорнета?... А внутри храма кто низверг исполинскую статую святого Христофора? Кто грубо изгнал из храма множество статуй, которые населяли промежутки между колоннами нефа и хоров? Уж никак не время». [1, с. 84-85].

Мы уже указывали то, что судьбы главных персонажей романа нерушимо связаны с Собором. Для священника Клода Фролло Нотр-Дам не просто здание, это его личное царство недостатков, слабостей и грехов, место, где он чувствует себя

полноправным хозяином. Здесь проходит, словно на арене, вся его жизнь. Именно из окна священник видит танцующую на площади Эсмеральду, испытывает к ней греховную страсть, а в конечном итоге собственноручно выдает её королевской власти. Именно за его стенами заканчивает жизнь самоубийством звонарь Квазимодо, которого Клод сначала воспитал, а потом бессовестно предал. Для самого же Квазимодо Собор – место, где он может найти приют, укрыться от людских глаз, обид, издёвок и человеческой жестокости. Для него это не просто готическое здание, это – настоящий друг, который сможет защитить. И ему хватает такого друга. Он находит утешение в скульптурах царственных Людовиков, в изображениях святых, епископов и знает, что они не засмеют его. Также в стенах Собора горбун-уродец Квазимодо спасает Эсмеральду и дарит ей жизнь.

Собор выступает и в роли центра общественной жизни парижан. Вокруг него постоянно собирается народ, который хочет жить лучше и борется за лучшее будущее. В романе ярко показана судьба и жизнь простых людей: бродяг, нищих и простых горожан.

Обобщая вышеизложенное, мы хотим сказать, что роман В. Гюго – уникален. Он стирает границы между Средневековьем и современностью. Всю свою жизнь писатель выступал против парижских чиновников и социального гнета, против унижения простых людей и именно поэтому роман насыщен революционными событиями, которые вживую видел В. Гюго. Именно это и стало причиной того, что в романе большое значение уделяется простым парижанам. Сам писатель писал об этом так: «Я в своих книгах, драмах, прозе и стихах заступался за малых и несчастных, умолял могучих и неумолимых...Я восстановил в правах человека шута, лакея, каторжника и проститутку» [2 с. 5]. Автор мастерски проводит параллель между штурмом Нотр-Дама в романе и штурмом Бастилии в 1789 году, когда пала французская монархия. Роману присущи высокая поэтичность и горячая любовь к Франции, к её истории и культуре, к её искусству. Созданная В. Гюго история до сих пор будоражит наши сердца. И до наших дней на прекрасном острове Сите возвышается великий Нотр-Дам де Пари, Собор, олицетворяющий французскую столицу и парижан.

Литература

1. Гюго В. Собор Парижской богородицы: Роман / Пер. с фр. Н. Коган; Прим. С. Брахман. – Л.: Худож. лит., 1989. – 416 с.
2. Гюго В. Собрание сочинений в 15 томах. – Том 3. Под редакцией В. Н. Николаева, А. И. Пузикова, М. С. Трескунова / Вступительная статья «Виктор Гюго. Начало творчества» В. Н. Николаева. Гослитиздат, М., 1953-1956. – 260 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Афоніна Аліна Федорівна – студентка 4 курсу Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Науковий керівник: Плотнікова-Лісайчук Ганна Анатоліївна, к. філол. н., асистент кафедри світової літератури та російського мовознавства ЛНУ ім. Т. Шевченка.

Гресова Анна Юріївна – магістрантка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Науковий керівник: Глінка Наталія Вікторівна – к. філол. н., доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського».

Грищенко Ірина Анатоліївна – магістрантка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Науковий керівник: Демиденко Ольга Павлівна – к. пед. н., доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського».

Денисова Лілія Василівна – студентка 2 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СХУ ім. В. Даля.

Дерід Єлізавета Олександрівна – студентка 2 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Беловецька Ліна Едуардівна, викладач кафедри іноземних мов та професійної комунікації СХУ ім. В. Даля.

Дзюба Аліна Олексіївна – студентка 4 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Ігошев Кирило Михайлович – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу СХУ ім. В. Даля.

Довженко Дар'я Вікторівна – студентка 4 курсу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Науковий керівник: Дзикович Ольга Володимирівна – к. філол. н., доцент кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського».

Карапетян Кристина Зограбівна – студентка 3 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Козьменко Олена Іванівна, к. пед. н., доцент, доцент кафедри іноземних мов та професійної комунікації СХУ ім. В. Даля.

Кобєлева Дар'я Сергіївна – студентка 2 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Козьменко Олена Іванівна, к. пед. н., доцент, доцент кафедри іноземних мов та професійної комунікації СХУ ім. В. Даля.

Лазарьонко Анна Олександрівна – магістрантка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Науковий керівник: Волощук Ірина Петрівна – к. пед. н., доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського».

Мананкова Євгенія Дмитрівна – студентка 3 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Грищенко Катерина Вікторівна – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу СХУ ім. В. Даля.

Мехрабова Рената Аліївна – студентка 4 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Наукові керівники: Літвінова Марина Михайлівна – к. філол. н., доцент, зав. кафедри германо-романської філології та перекладу СХУ ім. В. Даля; Ігошев Кирило Михайлович – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу СХУ ім. В. Даля.

Можнякова Радислава Валеріївна – студентка 1 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СХУ ім. В. Даля.

Пшеничнова Валерія Романівна – студентка 2 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Сіволодська Анастасія Андріївна – магістрантка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Науковий керівник: Демиденко Ольга Павлівна – к. пед. н., доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського».

Ткачова Олександра Сергіївна – студентка 1 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Тур Юлія Геннадіївна – студентка 3 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Ігошев Кирило Михайлович – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Федоренко Катерина Сергіївна – студентка 3 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Грищенко Катерина Вікторівна – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Федуркіна Поліна Юріївна – студентка 2 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Беловецька Ліна Едуардівна, викладач кафедри іноземних мов та професійної комунікації СНУ ім. В. Даля.

Фоменко Юлія Романівна – студентка 1 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Хворостяна Юлія Василівна – магістрантка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Науковий керівник: Федоренко Світлана Вікторівна – д. пед. н., професор кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського».

Ялова Анастасія Альбертівна – студентка 3 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Грищенко Катерина Вікторівна – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Ярошенко Тетяна Ігорівна – студентка 3 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Ігошев Кирило Михайлович – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.